

Narušavanje gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda Zadarske županije na primjeru seoske i gradske škole

Knežević, Josipa Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:514733>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za razrednu nastavu
Integrirani preddiplomski i diplomski studij za učitelje

Josipa Sara Knežević

**Narušavanje gramatičke norme među učenicima
četvrtih razreda Zadarske županije na primjeru
seoske i gradske škole**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za razrednu nastavu
Integrirani preddiplomski i diplomski studij za učitelje

**Narušavanje gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda
Zadarske županije na primjeru seoske i gradske škole**

Diplomski rad

Student/ica:

Josipa Sara Knežević

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Slavica Vrsaljko

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Josipa Sara Knežević**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Narušavanje gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda Zadarske županije na primjeru seoske i gradske škole** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2. listopada 2023.

„Preskupo te Bog platio da bi te ostavio.“ (sv. Padre Pio)

Zahvalna mojim roditeljima, mome ocu koji je uvijek bio podrška da ustrajem u ovome, mojoj majci koja je s nebeskih visina molila za mene i davala najveću snagu.

Hvala mom dečku koji je vjerovao u mene i onda kada sama nisam kao i svim mojim prijateljima koji su uvijek bili uz mene u svim teškim i sretnim danima, koji su bili rame za plakanje, ali i čvrst zagrljaj pun ljubavi kada je bilo lijepo.

Veliku zahvalu dugujem i mentorici koja je uvijek spremna pomoći i koja je sa svojim savjetima pomogla pri izradi ovog rada.

Hvala svima koji ste bili uz mene, uz vas sam uspjela ostvariti svoj cilj, ali uz vas mogu ostvariti i sve svoje snove!

SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada je utvrditi moguće narušavanje gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda škola u Zadarskoj županiji. Točnije želimo utvrditi kolika je ovladanost gramatičkim sadržajem među učenicima na kraju četvrtoga razreda. Također, u ovom radu ispitat ćemo kolika je razlika u narušavanju norme kod djevojčica i dječaka. U teorijskom dijelu rada definirat ćemo hrvatski standardni jezik i koje su njegove osnovne značajke. Opisat ćemo normativne priručnike koji se koriste za upotrebu hrvatskog standardnog jezika, također ćemo objasniti koji su mogući normativni problemi po vrstama riječi i do kojih gramatičkih grešaka najčešće dolazi pri uporabi hrvatskoga standardnog jezika. Nadalje, objasniti ćemo gramatičku normu kao jednu od normi koji obuhvaća jezični standard hrvatskog jezika, te što nastava hrvatskog jezika obuhvaća prema Nacionalnom kurikulumu za nastavni predmet hrvatski jezik, također što se od učenika očekuje da usvoje prema zadanim ishodima te u konačnici dati pregled sadržaja udžbenika koji su u upotrebi u nastavi hrvatskoga jezika. U istraživačkom dijelu rada obradit ćemo podatke prikupljene na uzorku od 50 učenika četvrtih razreda. U istraživanju je sudjelovala jedna seoska škola Braća Ribar Posedarje koja se sastoji od matične škole i pet područnih škola – Slivnica Gornja, Slivnica Donja, Ždrilo, Podgradina te Islam Latinski i jedna gradska škola Zadarski otoci. Instrument istraživanja bila je pisana provjera gramatičkih sadržaja koje su učenici obradili tijekom prva četiri razreda, a sastoji se od 10 zadataka koji uključuju prepoznavanje imenica, glagola i pridjeva, određivanje, roda i broja imenicama, razlikovanje glagola radnje, stanja i zbivanja, izricanje prošlog, sadašnjeg i budućeg vremena u rečenicama, razlikovanje posvojnih, opisnih i gradivnih pridjeva te tvorbu pridjeva i glagola od zadanih imenica.

Ključne riječi: hrvatski standardni jezik, gramatika, gramatička norma, narušavanje, ovladanost, kurikulum, učenici četvrtih razreda, seoska škola, gradska škola

SUMMARY

Violation of grammar norms among fourth graders in Zadar County

The aim of this thesis is to determine the possible violation of the grammar norm among students of fourth grade schools in Zadar County. More precisely, we want to determine the mastery of grammatical content among students at the end of the fourth grade. Also, in this paper we will examine how much difference there is in breaking the norms in girls and boys. In the theoretical part of the work, we will define the Croatian standard language and what are its basic features. We will describe the normative manuals that are used for the use of the Croatian standard language and can help with a better understanding of it, we will explain the possible normative problems by word types and which grammatical errors most often occur when using the Croatian standard language. Furthermore, we will explain the grammatical norm as one of the norms that comprise the language standard of the Croatian language, we will explain what the teaching of the Croatian language includes according to the national curriculum for the subject of the Croatian language, what the students are expected to master according to the given outcomes, and finally give an overview contents of textbooks that are used in Croatian language classes. In the research part of the work, we will process the data collected on a sample of 50 fourth-grade students. One village school, Braća Ribar Posedarje, which consists of the home school and five regional schools – Slivnica Gornja, Slivnica Donja, Ždrilo, Podgradina and Islam Latinski, and the city school Zadarski otoci participated in the research. The instrument of the research was a written test of grammatical content that the students processed through all four classes, and it consists of 10 tasks that include recognizing nouns, verbs and adverbs, determining the gender and number of nouns, distinguishing verbs of actions, states and events, pronouncing the past, present and future tenses in sentences, distinguishing possessive, descriptive and constructive adjectives and forming adjectives and verbs from given nouns.

Keywords: Croatian standard language, grammar, grammatical norm, violation, mastery, curriculum, fourth grade students, village school, city school

SADRŽAJ:

UVOD.....	1
1. HRVATSKI STANDARDNI JEZIK.....	2
2. OSNOVNI NORMATIVNI PRIRUČNICI.....	4
3. NORMATIVNOST HRVATSKOG STANDARDNOG JEZIKA.....	6
4. NORMATIVNI PROBLEMI PO VRSTAMA RIJEČI.....	8
4.1. IMENICE.....	9
4.2. GLAGOLI.....	10
4.3. PRIDJEVI.....	10
5. NASTAVA HRVATSKOG JEZIKA U ŠKOLAMA.....	12
6. KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA HRVATSKI JEZIK.....	14
7. GRAMATIKA HRVATSKOG JEZIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE I NJEZINA NARUŠAVANJA.....	17
7.1. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA 1. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE.....	19
7.2. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA 2. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE.....	20
7.3. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA ZA 3. RAZRED OSNOVNE ŠKOLE.....	22
7.4. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA ZA 4. RAZRED OSNOVNE ŠKOLE.....	23
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	25
8.1. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	25
8.2. HIPOTEZE.....	25
8.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA.....	26
8.4. INSTRUMENT I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA.....	26
9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA.....	28
9.1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA NARUŠAVANJA GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA ZADARSKE ŽUPANIJE.....	29
9.2. RAZLIKE U NARUŠAVANJU GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA ZADARSKE ŽUPANIJE U ODNOSU NA SPOL UČENIKA.....	39

9.3. RAZLIKE U NARUŠAVANJU GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA SEOSKIH ŠKOLA (OŠ BRAĆA RIBAR) U ODNOSU NA UČENIKE ČETVRTIH RAZREDA GRADSKE ŠKOLE (OŠ ZADARSKI OTOCI)	47
10. ZAKLJUČAK	55
11. LITERATURA.....	57
12. PRILOZI	60
13. POPIS SLIKA I TABLICA	64
14. ŽIVOTOPIS	66

UVOD

Jezik usvajamo od samoga rođenja. Poslije, polaskom u vrtiće, djeca se susreću sa standardnim jezikom čija pravila tek počinju učiti dolaskom u školske klupe. Standardni jezik je jezik javne upotrebe čija bi osnovna pravila trebali svi znati. Ako postoje nedoumice oko nečega u standardnom jeziku, možemo koristiti razne jezične priručnike koji su dostupni svima kako bi olakšali njegovu upotrebu. Hrvatski standardni jezik sadrži niz značajki, ali i jezične norme čija će se gramatička norma posebno obraditi u ovome diplomskome radu, i to oni dijelovi predviđeni Nacionalnim kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik (2019) za učenika od prvoga do četvrtoga razreda osnovne škole.

Rad se sastoji od dvaju dijelova, teorijskog i istraživačkog. U teorijskom dijelu dat ćemo pregled hrvatskoga jezičnog standarda. Definirat ćemo hrvatski standardni jezik i njegove osnovne značajke. U drugom poglavlju iznijet ćemo pregled normativnih priručnika koji su u upotrebi te objasniti koja je njihova svrha. Nadalje, u trećem poglavlju navest ćemo osnovna gramatička pravila te njihovu upotrebu u osnovnoškolskom obrazovanju. Normativnost hrvatskog standardnog jezika četvrto je poglavlje kojim ćemo prikazati sve jezične norme. Nadalje, iznijet ćemo normativne probleme te probleme po vrstama riječi. U šestom poglavlju iznijet ćemo funkciju nastave gramatike u školama te navesti pregled gramatičkog gradiva u udžbenicima primarnoga obrazovanja. Također, definirat ćemo kurikulum općenito, ali i kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezika te pobliže objasniti ishode koje obuhvaća vezano uz gramatičku normu.

U istraživačkom dijelu rada obrađuju se prikupljeni podatci te se iznose rezultati provedenog istraživanja.

U istraživanju je sudjelovalo 50 ispitanika – učenika. Sudjelovale su dvije matične škole, jedna gradska i jedna seoska. Seoska škola je Osnovna škola Braća Ribar Posedarje kojoj pripada pet područnih škola: Podgradina, Ždrilo, Islam Latinski, Slivnica Gornja i Slivnica Donja koje su također sudjelovale u provedbi istraživanja. Druga škola koja je sudjelovala u istraživanju je gradska Osnovna škola Zadarski otoci. Instrument istraživanja bila je pisana provjera gramatičkih sadržaja koja je sastavljena od 10 zadataka koji se odnose na gramatičke sadržaje naučene tijekom prva četiri razreda osnovne škole. Provedbom istraživanja ispitalo se gramatičko znanje učenika četvrtih razreda.

Osnovni cilj ovog diplomskog rada bio je ispitati u kojoj mjeri je prisutno narušavanje gramatičke norme među učenicima odnosno koliki je stupanj ovladanosti gramatičkim sadržajima. Također, nastojale su se utvrditi razlike u stupnju narušavanja norme među učenicima gradske i seoske škole kao i razlike prisutne u odnosu na spol učenika.

1. HRVATSKI STANDARDNI JEZIK

Hrvatski jezik kao i svaki drugi jezik na svijetu možemo shvatiti kao sustav u kojem su točno određena pravila i propisi. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 10) Govoreći tako, o hrvatskom jeziku, u njemu možemo pronaći točno određene jezične znakove i odnose među svim tim jezičnim znakovima. Jezične znakove još nazivamo i popis riječi pa sukladno tome određuje se i međusobni odnos riječi bilo između dvije riječi pojedinačno, bilo da se riječi nalaze u rečenicama, tekstu ili slično. Takav odnos riječi zovemo leksički odnos među riječima. Nasuprot leksičkom odnosu, u hrvatskom jeziku postoji i još jedan odnos među riječima, a to je gramatički odnos riječi. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 10) Takav odnos nam govori na koji način možemo pisati riječi u njihovom međusobnom odnosu, u kojem obliku ćemo napisati određenu riječ, koje glagolsko lice ćemo koristiti, u kojem glagolskom vremenu ćemo izreći rečenicu i ostale slične stvari.

Pod pojmom hrvatski jezik pripadaju svi ostvaraji jezika kao takvog. Oni mogu biti u govornom ili pisanom obliku. Kako jezik odnosno hrvatski jezik obuhvaća sve govorne ili pisane oblike jezika, u njega ubrajamo i jezik kojim se govori na hrvatskim otocima, u Dalmatinskoj zagori, Dubrovniku ili pak Slavoniji i Posavini. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 10) „Standardnim se jezikom služe govornici svih hrvatskih narječja, oni čiji mjesni govori pripadaju štokavskome, čakavskome ili kajkavskome dijalekatskom sustavu.“ (Vrsaljko 2022: 20)

„Hrvatski jezik možemo podijeliti na:

- mjesne govore
- gradske govore
- hrvatski standardni jezik.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 10)

Brozović (1970: 11) jezične dijelove svrstava prema određenoj hijerarhiji na jezične idiome. Prema tome jezične idiome dijeli na organske i neorganske te na konkretne i nekonkretne jezične idiome. Prema Brozoviću (1970: 12) mjesni govori i standardni jezik pripadaju skupini konkretnih jezičnih idioma jer kako on dalje objašnjava „imaju jasno definiran inventar svoje supstancije i jasno definiranu strukturu.“

Svaki ovaj govor je jedan sustav sam za sebe, pa tako i hrvatski standardni jezik. Standardni jezik se od gradskog i mjesnog govora razlikuje po tome što on ima točno određena pravila po kojima se njime služimo u govoru i pismu. S druge strane, gradski govor i mjesni govor nemaju točno određena zapisana pravila kojim ćemo napisati neku riječ koja je izgovorena u jednom od ta dva govora, tj. njihov govor nastaje spontano bez nekih unaprijed određenih pravila. Naravno, i gradski i mjesni govor posjeduju neka pravila, ali pravila za njih predstavljaju ono što većina njihovih govornika govori i ono čime se većina služi. Da neka pravila postoje vidimo u mjesnim i gradskim govorima kada u neku grupu ljudi, koji svi pričaju istim

mjesnim ili gradskim govorom, dođe netko „treći“ i krene pričati. Ta grupa će odmah prepoznati zna li ta osoba njihov mjesni govor, pripada li ona njihovoj grupi govornika ili ne. „I govor pojedinog sela ima svoje gramatičke i leksičke zakonitosti, normu, koja je spontana i uzusna.“ (Vrsaljko 2022: 20) Dok s druge strane imamo standardni jezik koji ima točno, unaprijed, određene i zapisane norme ili pravila kojima se govornici služe. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 19)

Prema tome, Frančić, Hudeček i Mihaljević: 2006 definiraju: „hrvatski standardni jezik kao sustav koji je točno određen svjesnom normom odnosno pravilima (pravopisom i gramatikom) te popisom odnosno normativnim priručnicima.“

2. OSNOVNI NORMATIVNI PRIRUČNICI

Kako smo već istaknuli da hrvatski standardni jezik nikome nije materinski jezik već ga može naučiti i usvojiti bilo koja osoba na svijetu te da je shodno tome određen normom i pravilima. Sva ta pravila i norme zapisani na jednom mjestu, a to su normativni priručnici. Bilo da standardni jezik učimo kao početnik ili već stalni govornik standardnog jezika i zatreba nam pomoć oko neke norme ili jednostavno nam treba odgovor na neko pitanje u vezi norme i pravila, tu nam na raspolaganju stoje normativni priručnici u kojima možemo pronaći odgovore na sva pitanja koja želimo saznati, a tiču se bilo koje norme standardnog jezika. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 28) „U normativne priručnike hrvatskog standardnog jezika ubrajamo: pravopis, gramatiku, rječnik, jezični savjetnik i razlikovnik.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 28) U nastavku ćemo malo detaljnije opisati svaki priručnik te iznijeti njegovu svrhu u upotrebi standardnog jezika. „Pravopis je skup pravila koja određuju na koji ćemo način pri pisanju kojega jezika upotrebljavati sve pismene znakove...“ (Težak i Babić 2005: 42) Najčešće su greške kod pisanja glasova č, dž, đ, ć ili pak s druge strane pisanje glasa jat te glasovne promjene koje nastaju uslijed pisanja glasa jat u riječi. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 29)

S druge strane „gramatika je jezični priručnik koji navodi propise na fonološkoj, morfološkoj, tvorbenoj i sintaktičkoj razini.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 31) Postoje „dvije temeljne vrste gramatike koje se razlikuju s obzirom na odnos prema normi.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 31) Postoji „normativna gramatika koja propisuje fonološko i gramatičko ustrojstvo jezika, odnosno određuje kakvo bi što u standardnom jeziku trebalo biti, dok s druge strane deskriptivna gramatika određuje kakvo što jest bez obzira na to što o toj pojavi kaže eksplicitna norma.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 31-32) U uporabi hrvatskog jezika uglavnom se koriste normativne gramatike s određenom dozom deskriptivnih elemenata. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 32)

Još jedan od normativnih priručnika koji je u upotrebi u hrvatskom standardnom jeziku jest rječnik. „Rječnik je ustrojeni popis leksičkih jedinica s obavijestima o svakoj od njih. Rječnik je u prvome redu usmjeren na riječi, a ne na pojmove.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 32)

Također kada govorimo o rječnicima, valja spomenuti i enciklopediju i leksikon kao podvrstu rječnika, a to su jezični savjetnici „knjige koje su standardnojezičnog stajališta preporučuju koje su jezične jedinice u govoru i pismu pravilne, a koje nisu.“ (Brkić 2019: 2) Kada govorimo o jezičnim savjetnicima, ona nam služe kada imamo problema u jeziku u smislu da ne znamo koji oblik riječi trebamo koristiti, kako je pravopisno nešto točno napisano i slično. Pomaže nam kada je naša jezična kultura govorenja i pisanja na lošoj razini.

Razlikovnici su posebna vrsta jezičnih priručnika. U upotrebi hrvatskog jezika služe kako bi nam pomogli oko jezičnih pitanja vezanih uz riječi koje nisu u naravi hrvatskog jezika ili su uvedene iz nekog drugog. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 35)

3. NORMATIVNOST HRVATSKOG STANDARDNOG JEZIKA

Kada govorimo o standardnom jeziku općenito, on da bi ostvario svoju svrhu mora se pridržavati određenih pravila i normi koje su zadane. Nasuprot standardnog jezika sastavljenog od niza normi, imamo razgovorni jezik kojem pripadaju i narječja i dijalekti koji ne podliježu nikakvim normama kojih se nužno treba pridržavati. Kako navodi Vrsaljko (2022): „hrvatski standardolozi poput Brozovića, Babića i drugih slažu se kako razgovorni jezik zbog svojih specifičnih obilježja ne može biti dijelom standarda, već ga smatraju „supstandardnim jezikom“ te ga uzimaju kao srednji idiom između standardnog jezika i interdijalekta.“ (Vrsaljko 2022: 40)

S druge se strane normativnost hrvatskog standardnog jezika može objasniti kao niz pravila koji nam govore kako taj jezični standard treba izgledati. Normu možemo shvatiti kao temelj standardnog jezika. „Normu treba promatrati kao statičko-dinamičku pojavu, kao pojavu koja je uvjetovana, s jedne strane, sistemom i, s druge strane, govorom.“ (Silić 1999: 203) Sama norma jezičnog standarda kako navode Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006: 37) određuje kako pravilno trebaju izgledati sve jedna jezična jedinica u standardnom jeziku, ali isto tako određuje i pravila korištenja jezičnih jedinica kod upotrebe određenog stila bilo u pisanom ili usmenom obliku.

Norma kao takva obuhvaća jezik na svim razinama koje kao takav posjeduje, a u hrvatskom standardnom jeziku te razine su:

- fonološka
- morfološka
- tvorbena
- sintaktička
- leksička
- pravopisna
- naglasna. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006:37)

Kako autorice Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006: 37) ističu da uglavnom postoji dvojba i nesuglasice oko jezične norme. Takve nesuglasice uzrokuju nestabilnost norme. Norma može postati nestabilna iz niza razloga, a neki od njih su primjerice: nejasan odgovor na neka jezična pitanja u jezičnim priručnicima, niz mogućnosti oko određenih riječi u jeziku i njihove upotrebe, različiti priručnici koji su u upotrebi mogu dovesti do nestabilnosti norme, također norma nekada nije u skladu s praksom gdje se koristi pa se nailazi na niz dvojbi oko točnog pravila iste te norme, ali isto uz nesklad norme u priručnicima i u praksi imamo i drugu stranu, a to je neprovođenje jezične norme u praksi. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 37-38)

„Norme i pravila hrvatskog standardnog jezika rezultat su svjesna stvaralačkog napora cijele hrvatske jezične zajednice te, posebno, njezinih pojedinaca i jezičnih stručnjaka. Stoga hrvatsko standardni jezik nije svojom cjelinom podudaran ni s jednim svojim narječjem. To, drugim riječima rečeno, znači da standardni jezik moraju učiti svi govornici hrvatskog jezika bez obzira na to gdje su rođeni i kojim narječjem govore.“
(Samardžija 1995: 55)

4. NORMATIVNI PROBLEMI PO VRSTAMA RIJEČI

Izučavajući hrvatsku gramatiku, vidimo podjelu riječi na deset vrsta riječi. Autor Marković (2012: 26) podijelio ih je na otvorene riječi i zatvorene riječi. Prema njemu otvorene riječi posjeduju velik broj članova te lako primaju nove, dok s druge strane imamo zatvorene riječi koje su sadržane od malog broja članova te uopće ne dobivaju nove članove. (Marković 2012: 26)

Promatrajući dalje podjelu riječi prema Marković (2012: 27), on u otvorene riječi, kako ih je prije podijelio, svrstava imenice, glagole, pridjeve, priloge, veznike, čestice, uzvike i neke prijedloge. Prema njegovoj klasifikaciji, u zatvorene riječi pripadaju brojevi i zamjenice. Dalje autor navodi, kako postoji još jedna klasifikacija prema kojoj možemo podijeliti vrste riječi, a to je podjela na promjenjive i nepromjenjive riječi. U promjenjive riječi navodi da pripadaju: glagoli, imenice, pridjevi, zamjenice i brojevi. Ostale ubraja u nepromjenjive vrste riječi. (Marković 2012: 27)

Promjenjive vrste riječi su zapravo one riječi koje se mogu sklanjati, deklinirati poput imenica, konjugirati poput glagola, pridjevi se također sklanjaju kao i brojevi. Prema hrvatskim gramatikama, promjenjive vrste riječi su one koje u svojoj suštini imaju i leksičko i gramatičko značenje, dok, one nepromjenjive imaju samo gramatičko značenje.

Postoji i treća klasifikacija po kojoj je autor Marković (2012) podijelio vrste riječi, a to je na samoznačne i suznačne riječi. Samoznačne riječi, prema njemu, su one riječi koje mogu stajati same odnosno samostalno bez obzira na ostale riječi u rečenici ili nizu i imaju svoje značenje same za sebe bez obzira na kontekst u kojem se nalaze. Naspram njih, suznačne riječi, u nikakvom kontekstu ne mogu stajati same tj. samostalno u rečenici ili nizu riječi koji je zadan jer kao takve ne posjeduju svoje samostalno značenje. Suznačne riječi se pridružuju samoznačnima jer uz njih one dobivaju značenje i daju dodatni smisao tamo gdje se nalaze. (Marković 2012: 28)

Promatrajući gramatiku u školama, kako Težak (1996: 281) kaže: „u nižim razredima osnovne škole učenike se samo uvodi u morfologiju i to u prvom redu na razini otklanjanja pogrješaka, a tek minimalno na razini spoznavanja osnovnih pojmova koji su mu potrebni i prije sustavnog učenja vrsta riječi, deklinacije i konjugacije: riječ, imenica (rod i broj), glagol (lice, vrijeme: prezent, perfekt, futur prvi), pridjev (rod i broj), zamjenica (osobine).“ U sljedećim poglavljima ćemo detaljnije objasniti normativne probleme u imenicama, glagolima i pridjevima jer te vrste riječi djeca obrađuju u nižim razredima osnovne škole, a kasnije u višim razredima ta znanja nadograđuju i upotpunjuju te upoznaju ostale vrste riječi.

4.1. IMENICE

Imenice kao vrsta riječi su otvorena vrsta riječi jer svakim danom ulaze neke nove riječi u upotrebu, a najviše od svih vrsta riječi koje ulaze u upotrebu su upravo imenice, pa stoga možemo reći kako su zapravo imenice najotvorenije vrsta riječi u hrvatskom jeziku. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 66)

Definicija koja se koristi za imenice u gotovo svim gramatikama hrvatskog jezika jest da su „imenice određene kao vrsta riječi kojima se imenuju bića, stvari i pojave.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 66) Imenice možemo podijeliti na opće, vlastite, zbirne te stvarne ili konkretne i nestvarne ili mislene ili apstraktne. (Težak i Babić 2005: 97-99)

Gramatička značenja koja su dodijeljena imenicama, klasificiraju imenice prema tomu jesu li muškog, ženskog i srednjeg roda te jesu li u jednini (je li količinski gledano jedno) ili su u množini (količinski gledano više ih je). Imenice se u svom gramatičkom značenju trebaju moći sklanjati po padežima kojih u hrvatskom jeziku ima sedam (nominativ, genetiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ i instrumental). (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 66)

Kada promatramo normativne probleme što se tiče imenica tu imamo probleme kod imenica na određene sufikse na koje završavaju, pa tako kod provođenja glasovnih problema nailazimo na jezične probleme kod imenica muškog roda koje završavaju na *-lac*, zatim kod imenica muškog roda koje završavaju na *-ak*, također, imenice muškog roda koje završavaju na *-sk*, *-tak*, *-dak*, *-tac*, *-dac* te kod imenica koje u svojoj osnovi imaju *-sel-*. U takvim imenicama dolazi do niza glasovnih promjena pri usmenom i pismenom obliku promatrajući tu imenicu u jednini i u množini. Glasovne promjene se događaju kada imenicu iz jednine prebacujemo u množinu. Osim tog jezičnog problema kod imenica, imamo i kraćenje i duljenje glasa *jat* u oblicima imenica i njihovim izvedenicama. Kod imenica koje imaju dugu množinu u većini slučajeva dolazi do kraćenja glasa *jat*, dok se s naspram duge množine, u kratkoj množini glas ne krati, te u kratkoj množini dolazi do glasovne promjene sibilizacije. Treći normativni problem na koji nailazimo kod imenica je razlika u sklonidbi koja je uvjetovana zadnjim glasom osnove. Takve imenice ovise o tome završavaju li na palatal ili ne palatal te ovisno o tomu određen je nastavak na koji imenica završava u množini. Postoji još niz jezičnih odnosno normativnih problema koje pronalazimo kod imenica pa ćemo ih u nastavku samo nabrojiti koji su to i na što se točno odnose. To su: višestruki oblici imenica muškog roda na *-ar*, zatim imenice ženskog roda koje se sklanjaju po *i*-sklonidbi, imenice ženskog roda na *-ka*, *-io*, rod imenica na *-o*, *-e*, *-ež*, množina nejednakosložnih imenica na *-e*, *-če*, imenice muškog roda na *-i*, *-o*, *-io*, imenice *mati*, *kći* i *zajutrak* također znaju predstavljati normativni problem kao i sklanjanje nekih vlastitih imena, stranih imena ustanova ili časopisa koji se sastoje od više riječi, sklanjanje romanskih ili japanskih imena također mogu naići na jezični problem. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 67-105)

4.2. GLAGOLI

Vrsta riječi poput glagola također mogu naići na niz normativnih problema prilikom njihove upotrebe u jeziku. Kada bi ih definirali prema gramatikama to bi značilo da su glagoli „riječi koje označuju radnju, stanje ili zbivanje.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 106) Glagole promatramo kroz njihova vremena u kojima se nalaze i određujemo im lice, broj, glagolski vid, prijelaznost glagola te glagolski način. Kako se glagoli kategoriziraju kroz navedene kategorije, mogu naići na normativne probleme posebice kada im određujemo glagolsko vrijeme odnosno vrijeme u kojem izriču svoju radnju. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 106) Neki od najčešćih jezičnih problema su oni kod glagolskog vremena futur I., jer glagoli koji u infinitivnoj osnovi završavaju na *-ti* u pisanom obliku futura I., gube *-i*, a u usmenom obliku gube cijelu infinitivni nastavak. Osim futura, nailazimo na probleme i kod kondicionala I. jer kako se on „tvori od nenaglašenog aorista glagola *biti* i glagolskog pridjeva radnog, često ne dolazi do pravilnog spreznja pomoćnog glagola *biti*.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 106) Ove jezične greške najčešće rade i učenici nižih razreda, ali i velik broj govornika hrvatskog jezika koji su prošli sve razine obrazovanja. Sljedeći jezični problemi kod glagola su promjena glagolskog vida kod određenih glagola, glasovne promjene koje se događaju kod nekih glagola, glagolski paraonimi, pravi povratni glagoli, nerazlikovanje glagolskih pridjeva od glagolskih priloga, glagolske imenice, punoznačni glagoli ili nepunoznačni glagoli, negirani glagoli. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 107-113) S većinom navedenih jezičnih problema, susreli su se gotovo svi govornici hrvatskog jezika u komunikaciji bilo usmenoj ili pisanoj.

4.3. PRIDJEVI

Pridjevi su treća vrsta riječi koja se obrađuje u nastavi hrvatskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Kada bi ih definirali, mogli bi reći da su pridjevi zapravo „riječi koje izražavaju svojstva imenica. „Pridjevi su promjenjive riječi kojima se izriče osobina ili svojstvo onoga što je označeno imenicom.“ (Hrvatska školska gramatika) To je vrsta riječi koja se sklanja po padežima, rodu i broju. Također, mogu se stupnjevati te mogu imati određeni i neodređeni oblik. (Hrvatska školska gramatika) „Pridjevi su riječi koje pobliže označuju imenice, izražavajući različite osobine bića, stvari i pojmova te se sklanjaju, obilježavajući rod i broj, a opisni se mogu i stupnjevati.“ (Težak i Babić 2005:115) Tradicionalno postoji podjela pridjeva na opisne i odnosne, te na opisne, gradivne i posvojne.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 114) U osnovnim školama najčešće se koristi ova druga podjela na opisne, gradivne i posvojne pridjeve. Oni su kao takvi, također podložni naići na određene normativne probleme jer svaki od njih je određen kategorijom roda, broja i padeža kao i imenica, samo pridjevi uz sve te kategorije kao i imenice imaju stupanj odnosno komparaciju. Svaki pridjev također možemo odrediti kategorijom je li on

određen ili neodređen. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 114) „Određeni pridjevi odgovaraju na pitanje *koji*, dok neodređeni odgovaraju na pitanje *kakav*.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 114)

Normativni problemi na koji pridjevi nailaze su upravo određeni i neodređeni pridjevi, sklanjanje pridjeva, navesci koji pridjevi imaju te stupnjevanje ili komparacija pridjeva. Prilikom stupnjevanja kod pridjeva se dugi *jat* obavezno krati. Također kod stupnjevanja često dolazi do određenih glasovnih promjena pa je i to jedan od normativnih problema na koji pridjevi u jeziku nailaze. Kao i što kod glagola imamo negirane glagole, tako i kod pridjeva imamo negirane pridjeve i to je još jedan od jezičnih problema s kojim se u komunikaciji, najčešće pisanoj, susrećemo. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 115- 122)

Od ostalih vrsta riječi u hrvatskom jeziku, promatrajući jezične priručnike, vidimo da svaka vrsta riječi posjeduje normativne probleme svojstvene za tu vrstu riječi. To su najčešće oni problemi koji su učestali i u govoru i u pismu. Odnose se na sklonidbe, glasovne promjene koje sklonidba može prouzročiti, ali i mnoge druge koje nisu uvijek uvjetovane konjugacijom ili sklonidbom, već su se ukorijenili u našem jeziku kroz svakodnevno korištenje jezika u svim njegovim oblicima. (Težak i Babić 2005)

5. NASTAVA HRVATSKOG JEZIKA U ŠKOLAMA

Kako autorica Jelaska (2007) navodi: „jezik je jedno od najvažnijih ljudskih obilježja“. Jezik kao takav je povezan s nizom sposobnosti i temeljno je sredstvo kojim se služimo pri učenju velike većine znanja koja posjedujemo tijekom života. Kada govorimo o hrvatskom jeziku, pri njegovom učenju u nižim razredima osnovne škole, ali i onom prije polaska u školu, pred djecu se stavlja niz očekivanja kako bi trebali usvojiti jezik te na kojoj razini. Ta očekivanja polaze prije svega od roditelja i obitelji, poslije polaskom u odgojno-obrazovne ustanove ta očekivanja dolaze i od odgajatelja u vrtićima, nakon toga u školama od učitelja, ali ta očekivanja rastu i do svih sudionika zajednice u kojoj dijete raste i razvija se. (Korda 2017: 3) Dijete u svom prirodnom okruženju roditelja i uže ili šire obitelji uči i izgovara prve riječi, konstruira prve rečenice. Poslije, tijekom odrastanja ono uči kako pravilno spajati rečenice, koristi jezik u obliku koji je naučio i onoliko koliko mu je potrebno za njegovo djelovanje kroz igru. Polaskom u vrtić počinje usvajati jezik, ali po jezičnom standardu prilagođenom vrtićkom uzrastu, uče razlikovati dijalektalni govor od standardnog. Nakon vrtića taj jezični standard se nadograđuje u nižim razredima osnovne škole. U školama se smisleno i točno organizirano poučava hrvatski jezik kao jezični standard i jezik kojim se služimo u komunikaciji s ostalim ljudima. Kada govorimo o nastavi hrvatskog jezika u školama možemo navesti da „obuhvaća školsku organizaciju poučavanja hrvatskog jezika“. (Težak 1996: 10) Učenici na nastavi hrvatskog jezika kao školskog predmeta u školama, ponajprije uče kako se jezično sporazumijevati te jezično izražavati.

Govoreći o osnovnoj svrsi i polazištu za poučavanje jezika u školama jest zapravo mogućnost usklađivanja potreba koje zahtijeva škola kao ustanova te mogućnosti pojedinca koji pohađa školu. Pohađajući školu učenik nastoji spoznati sebe i svijet oko sebe, naučiti nova znanja i savladati nastavne programe koji su stavljeni pred njega te kasnije doprinosi boljitku i razvoju cjelokupnog društva. (Težak 1996: 22) U školama, hrvatski jezik ima značajnu ulogu, zapravo je polazišna točka našeg školstva. Bez temeljnih znanja iz hrvatskog jezika, pojedinac ne može kvalitetno biti dio društva te pružiti društvu sve što se od njega očekuje. Upravo zato da bi pojedinac postigao uspjeh potrebna je utemeljena suradnja svih čimbenika koji su potrebni da bi osoba savladala znanja iz područja koja obuhvaća hrvatski jezik. Hrvatski jezik je kao takav u školama i okarakteriziran kao odgojni predmet jer se tijekom njegova poučavanja izgrađuju sve potrebne kulturne i nacionalne, ali i one osobne i ljudske vrijednosti. (Težak 1996: 24)

Kada promatramo osebnost hrvatskog jezika, vidimo da hrvatski jezik obuhvaća: „jezični standard i supstandard, dijalekt i žargon.“ (Težak 1996: 27) Kako autor dalje navodi: „jezični je standard nerijetko nositelj određenog svjetonazora i morala: školskog, državnog, režimskog.“ (Težak 1996: 27) Pa tako možemo obuhvatiti svrhu nastave hrvatskog jezika na to da bi ona trebala biti: „spoznaja o biti, osnovama

i značajkama hrvatskog jezika, svijest o potrebi učenja i njegovanja hrvatskog jezika i pravilna upotreba književnog odnosno standardnog hrvatskog jezika u govorenju i pisanju.“ (Težak 1996: 31)

Nastavni predmet hrvatski jezik je dosta složen i osebujan predmet. Njegovo nastavno gradivo obuhvaća niz segmenata koje je potrebno savladati kroz sustav obrazovanja, a da pritom posluži u daljnjem životu pri komunikaciji, ali i ostalim sferama života. Nastavno gradivo jezika tako obuhvaća komunikacijsku i didaktičku slojevitost.

Komunikacijska slojevitost obuhvaća područja govorenja, slušanja, pisanja i čitanja. Govorenjem se jezik može prenijeti izravno putem žive riječi, simultanim prijenosom putem telefona, mobitela i sličnih kanala za prijenos informacija i komunikaciju te se također može prenijeti neizravnim putem dok s druge strane kada govorimo o čitanju i pisanju jezik se prenosi rukopisom, strojopisom ili tiskom te elektronsko ili putem zaslona odnosno natpisa na zaslonima ekrana. (Težak 1996: 46) Takva komunikacijska slojevitost se odražava na nastavu hrvatskog jezika u školama. Bitno je tijekom nastave uputiti učenike i na praktično usvajanje jezika. Na komunikacijsku slojevitost nastavlja se didaktička slojevitost. „Tako u školskom poučavanju o hrvatskom standardnom jeziku valja imati na umu ovaj slijed: slušanje – razumijevanje – govorenje – čitanje – pisanje.“ (Težak 1996: 47) Na ovaj način dijete stvara posebnu vezu s jezikom te se blisko povezuje s njim i samim time potiče svoj jezični razvoj u dobrom smjeru.

6. KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA HRVATSKI JEZIK

Kurikulum nastave u školama predstavlja cjelokupni plan i program koji sadrži sve ciljeve, sadržaje, metode poučavanja, evaluaciju te u konačnici i organizaciju nastave za određeni predmet ili nastavno područje. Svaki kurikulum treba biti prilagođen potrebama i sposobnostima učenika kako bi mu se omogućio uspješan i kvalitetan proces obrazovanja.

Kako navodi MZO u svom članku na službenim stranicama, nacionalnim kurikulumom utvrđuju se osnovne vrijednosti, načela i općeobrazovni ciljevi vezani za odgoj i obrazovanje djece u školski ustanovama.

„Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik je jedinstveni je dokument koji povezuje sve odgojno-obrazovne procese na svim razinama obrazovnog sustava – osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, uključujući gimnazije, strukovni i umjetničko obrazovanje.“ (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019: 2) „U opisu predmeta navodi se svrha učenja i poučavanja predmeta te se navode znanstvene i stručne smjernice kao i načela na kojima se temelje pristupi i sustavi učenja i poučavanja predmeta.“ (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019) Kurikulumom nastavnog predmeta hrvatski jezik (2019) dalje se navodi kako su zadani opće-obrazovni ciljevi i ishodi učenja i poučavanja kao najšire određena očekivanja što će učenici naučiti te u konačnici ostvariti rezultat učenja i poučavanja. Nadalje, kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik (2019) navodi u opisu nastavnog predmeta kako je svrha učenja i poučavanja učenika osposobljavanje učenika za jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, usvajanje znanja o jeziku kao sustavu i izražavanje misli, osjećaja i stavova te naposljetku spoznavanje vlastitog narodnog, jezičnog i kulturnog identiteta.. (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019)

Kada promatramo strukturu nastavnog predmeta hrvatski jezika, u kurikulumu iz 2019. godine vidimo kako je predmet Hrvatski jezik organiziran u tri povezane cjeline odnosno predmetna područja, a to su: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo te kultura i mediji. (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019) Sva tri predmetna područja su međusobno isprepletene kroz ishode i ciljeve, no mi ćemo ovdje malo više pažnje obratiti na domenu hrvatski jezik i komunikacija jer nam to predmetno područje obuhvaća jezičnu strukturu kojoj i pripada gramatička norma koju smo prije objašnjavali.

„Predmetno područje hrvatski jezik i komunikacija temelji se na ovladavanju uporabnim mogućnostima hrvatskog jezika u jezičnim djelatnostima govorenja, slušanja, čitanja, pisanja i međudjelovanje koje omogućuje stjecanje komunikacijske jezične kompetencije na hrvatskom standardnom jeziku.“ (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019)

Prema Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2019) prikazat ćemo odgojno-obrazovne ishode vezane uz gramatiku za učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Ishode ćemo podijeliti na

četiri grupe, gdje je svaka grupa jedan razred osnovne škole te ćemo ih ukratko opisati da se vidi što određeni ishod očekuje od učenika u pojedinom razredu.

1. Odgojno-obrazovni ishodi za prvi razred osnovne škole temeljeni na gramatičkoj normi:

OŠ HJ A.1.4.

„Učenik piše školskim formalnim pismom slova, riječi i kratke rečenice u skladu s jezičnim razvojem.“ (Kurikulum nastavnog predmeta hrvatski jezik 2019) Ovaj ishod možemo pobliže objasniti kroz razradu ishoda navedenu u kurikulumu iz 2019. godine, gdje se navodi da učenik povezuje slova u riječi, a riječi u rečenice, povezano s pravopisnom normom uočava gdje je veliko početno slovo u imenima pa shodno tomu uočava razliku između vlastitih imena i općih imenica. Učenici prvog razreda upoznaju imenice kao vrstu riječi, ali ne kroz definicije i razvrstavanje imenica u neke podjele već kroz veliko i malo početno slovo u imenima i prezimenima ljudi, gradova, naselja i ostalih vlastitih imena s kojima se tek susreću. (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik 2019)

OŠ HJ A.1.5.

„Učenik upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u točnome značenju u uobičajenim komunikacijskim situacijama.“ (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik 2019)

Ovaj ishod će se kroz ostale razrede nadograđivati sa strukturom rečenice, dijelovima rečenice, vrsti riječi koje rečenica posjeduje uz ostala gramatička obilježja koja rečenice kao jezične struktura posjeduje.

2. Odgojno-obrazovni ishodi za drugi razred osnovne škole temeljen na gramatičkoj normi:

OŠ HJ A.2.5.

„Učenik upotrebljava i objašnjava riječi, sintagme i rečenice u skladu s komunikacijskom situacijom.“ (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik 2019)

Kroz razradu ovog ishoda vidimo da učenik drugog razreda izabire određene i prigodne riječi pri oblikovanju rečenica i sintagmi, traži značenja nepoznatih riječi, koristi se upitnim, uskličnim i izjavnim rečenicama te gramatički promatrano usvaja imenice kao vrstu riječi, prepoznaje ih na zadanim primjerima u sintagmama i rečenicama te im pridodaje konkretno značenje.

3. Odgojno-obrazovni ishodi za treći razred osnovne škole temeljen na gramatičkoj normi:

OŠ HJ A.3.5.

„Učenik oblikuje tekst služeći se imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.“ (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik 2019)

Ovdje vidimo kako su učenici trećeg razreda već usvojili osnovna znanja o imenicama, glagolima i pridjevima. Znaju ih prepoznati u zadanim rečenicama i sintagmama. Kada promatraju rečenice odnosno glagole u rečenicama, uočavaju radnju, stanje ili zbivanje, zadanima imenicama pridodaju pridjeve. Mogu napisati kratak tekst služeći se vrstama riječi koje su dosada naučili, a u skladu s gramatičkom normom, ali isto tako i u skladu s pravopisnom normom.

4. Odgojno-obrazovni ishodi za četvrti razred osnovne škole temeljen na gramatičkoj normi:

OŠ HJ A.4.5.

„Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.“ (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik 2019)

Kroz razradu ishoda vidimo kako su učenici kroz četvrti razred kompletno usvojili sva potrebna gramatička znanja u području imenica, glagola i pridjeva te shodno tome mogu samostalno prepoznati imenice, glagole i pridjeve u rečenicama. Također, mogu prepoznati radi li se o općim ili vlastitim imenicama, izriču li glagoli radnju, stanje ili zbivanje te kada govorimo o pridjevima jesu li oni opisni, gradivni ili posvojni te pridodati pridjev imenici koju opisuje. Uz to pri pisanju tekstova ili rečenica, učenici razlikuju prošlo, sadašnje i buduće vrijeme izrečenih rečenica, pravilno upotrebljava rod i broj imenica i pridjeva koji pripadaju toj imenici. Sukladno svom jezičnim razvoju, funkcionalno upotrebljavaju riječi, rečenice i sintagme te jezična znanja koja su usvojili.

7. GRAMATIKA HRVATSKOG JEZIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE I NJEZINA NARUŠAVANJA

Nastava gramatike ostvaruje se kroz nastavu predmeta Hrvatski jezik kroz domenu hrvatski jezik i komunikacija prema nacionalnom kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik. Gramatika hrvatskog jezika prožima tijekom nižih razreda osnovne škole, ali u većoj mjeri ona se uči tek od trećeg razreda gdje učenici temeljitije usvajaju gramatičke sadržaje vezane uz imenice, glagole i pridjeve te njihovu upotrebu u rečenicama. Tijekom prva dva razreda osnovne škole učenici se s gramatikom susreću, no taj dio jezika u njihovoj dobi još nije dosegao tu razinu razvijenosti, pa se tada više usvajaju neka osnovna jezična pravila, početno čitanje i pisanje te određena pravopisna pravila koja su osnovica svih ostalih, dok u vidu gramatike, imenice se uče u okviru pravopisnih pravila velikog početnog slova u imenima gradova, naselja te imenima i prezimenima ljudi. Djeca mlađe školske dobi kako navode Vrsaljko i Ljubimir (2013) proširuju svoju komunikaciju materinskog jezika te uče osnove standardnog jezika isto tako navode kako se djeca tada prvu puta susreću s jezičnom normom hrvatskog standardnog jezika.

Nastava jezika ima svoje temelje na jezičnim djelatnostima poput: slušanja, govorenja, pisanja i čitanja. Kako bi u svojoj svakodnevici ostvarili uspješnu komunikaciju, moramo kvalitetno ovladati svim ovim jezičnim djelatnostima. Pa stoga, možemo reći da je svrha usvajanja svih jezičnih djelatnosti u osnovnoškolskom obrazovanju upravo ta da učenici mogu ostvariti prikladnu komunikaciju i sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom. (Štimac 2022: 15)

Jezično područje poput gramatike dosta je slojevito i učenicima predstavlja određeni zahtjevan put do usvajanja iste. No, usvajanjem znanja iz gramatike, oni postaju kompetentni služiti se standardnim jezikom u svakodnevnom životu, ali isto tako razvijaju svijest o funkciji jezika za komunikaciju. S obzirom na razvoj učenika u nižim razredima, vidimo kako učenje školske gramatike započinje tek u četvrtom razredu osnovne škole, jer od početka obrazovanja pa do kraja trećeg razreda učenici se služe intuitivnom gramatikom pri uporabi jezika. Tu se zapravo radi o uporabi gramatike prema osjećaju pojedinca, jer učenik u tom razdoblju ne poznaje normu odnosno ustav pravila koji je zadan. U razrednoj nastavi gramatika se poučava radi sporazumijevanja, utemeljena je na primjerima iz svakodnevice, te se ne koriste gramatičke definicije i teorije. Ona uz pomoć ostalih jezičnih sredstava učenicima u tom razdoblju daje smisao standardnog jezika. Pa tako Miljević-Riđički (2003) prema Lazzarich (2017) navodi kako je početni i primarni cilj nastave gramatike u razrednoj nastavi taj da učenik razvije sposobnost usmenog i pismenog izražavanja te proširuje svoj osobni rječnik, dok norma i normativno jezično usvajanje treba prepustiti višim razredima. Uz to, da bi učenik postao osoba koja je jezično pismena potrebno je usvojiti i usavršiti sva jezična znanja odnosno pravopisne i gramatičke norme koje su u službi jezičnog izražavanja. (Rosandić

1990) Pri učenju gramatike u razrednoj nastavi bitna je važnost isticanja komunikacijske vještine i prakse te pragmatičan način rada i pristupanju jezičnim sadržajima gdje je izuzetno bitna funkcionalna nastava jezika koja ima za svrhu uspješno sporazumijevanje i razvoj komunikacijske kompetencije točnije osposobiti učenika za praktičnu uporabu jezika. (Pavličević-Franić 2005: 73) „Možemo reći kako je učenje novih jezičnih jedinica najjednostavnije proizvoditi u pisanju, i to u zadacima koji su upravo na njih usmjereni jer je njih najlakše nadgledati.“ (Jelaska i Bjedov 2015: 229) Nadalje „o pravim jezičnim pogreškama moglo bi se govoriti tek kada je završen jezični razvoj, ili pojedino njegovo razdoblje, i to u slučajevima kada su izvorni govornici mogli ovladati normom na temelju dovoljnog unosa, dovoljne prilike za izravnim sporazumijevanjem u svim jezičnim djelatnostima u glotodidaktičkim uvjetima uključujući prikladno poučavanje. Pogreške bi tijekom ovladavanja jezikom bile samo koje se proizvodnjom mogu izbjeći. Takve greške pojavljuju se najčešće u zadacima usmjerenima na izraz koje se dovoljno uvježbavalo poput *vidjeti ću* umjesto *vidjet ću*.“ (Jelaska i Bjedov 2015: 230) „Prijenosna odstupanja uzrokuje prijenos iz materinskog ili ostalih idioma kojima tko (o)vlada(va), primjerice *gledo* umjesto *gledao* ili *ić* umjesto *ići* ili pak *bi* umjesto *bih*, *bismo*, *biste*.“ (Jelaska i Bjedov 2015: 231) Također na „gramatičkoj razini veći broj pogrešaka može se zamijetiti na morfološkoj razini nego na sintaktičkoj. Na morfološkoj razini učenici najčešće griješe u tvorbi glagolskih vremena, posebice pri upotrebi futura prvog i drugog, kondicionala i pisanju infinitiva. Pri uporabi imenica učenici najčešće griješe u zamjeni genitiva i akuzativa, te u pogrešnoj uporabi vokativa. Pogreške pri uporabi pridjeva su najrjeđe, a pojavljuju se vezano uz uporabu određenog vida pridjeva kao dijela imenskog predikata.“ (Aladrović Slovaček 2018: 67) „Učenici na sintaktičkoj razini najčešće griješe u nepoštivanju reda riječi u rečenicama, te sročnosti. Leksička odstupanja najčešće obuhvaćaju uporabu tuđica, najčešće anglizama, ali i germanizama. Gramatička i leksička odstupanja vrlo su često povezana s obilježjima dijalekta, odnosno, učenici u pisanim uradcima ponekad rabe dijalektne riječi ili prenose gramatičke osobitosti govorenog jezika u pisani oblik.“ (Aladrović Slovaček 2018: 68)

U nastavku rada prikazat ćemo sadržaj udžbenika koji se koriste u nižim razredima osnovne škole te istaknuti gramatičke sadržaje koji učenici usvajaju sukladno zadanim ishodima prema kurikulumu. Koristit ćemo udžbenik hrvatskog jezika od 1. do 4. razreda autorica Sanje Ivić i Marije Krmpotić iz kojih ćemo prikazati gramatički sadržaj koji se usvaja tijekom prva četiri razreda osnovne škole.

7.1. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA 1. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

SADRŽAJ

PRVI DAN ŠKOLE	6
PČELICA I POČETNICA	8
LIJEPE RIJEČI	10
DOBAR DAN	12
IMENA	14
PRIJATELJSTVO	16
ČUDNA TORBA	18
ĐAČIĆ PRVAŠIĆ	20
UZBUNA NA RADNOM STOLU	22
SVI UČE	24
ZAIGRANA LOPTA	26
RASTRESENI TATA	28
MIŠ U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI	30
CRVENKAPICA	32
JEŽEVA ŠKOLA	34
JESENSKA GLAVOBOLJA	36
OBLAK I LASTAVICA	38
BEZ IZGOVORA	40
SEMAFOR	42
ŽMIG, ŽMIGI	44
PAPIGA TIGRICA I TIGRASTA MAČKA	46
ZRNO PŠENICE	48
DJEČAK I TELEVIZOR	50
ČITAČ	52
DOSADA	54

MOJA ČITANČICA

PRVI DAN ŠKOLE, Željka Horvat-Vukelja	58
PČELICA I POČETNICA, Sonja Ivić, Marija Krmpotić	59
LIJEPE RIJEČI, Sonja Ivić	60
DOBAR DAN, Stjepan Lice	62
IMENA, Sonja Ivić	64
PRIJATELJSTVO, Nela Vrkljan	66
ČUDNA TORBA, Ivana Radić	67
ĐAČIĆ PRVAŠIĆ, Jadranka Čunčić-Bandov	68
UZBUNA NA RADNOM STOLU, Jadranka Čunčić-Bandov	69
SVI UČE, Marija Krmpotić	70
ZAIGRANA LOPTA, Bruno Kuman	71
RASTRESENI TATA, Sanja Pilic	72
MIŠ U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI, Nada Iveljić	73
CRVENKAPICA, Braća Grimm	74
JEŽEVA ŠKOLA, Bruno Kuman	76
JESENSKA GLAVOBOLJA, Mladen Pokić	78
OBLAK I LASTAVICA, Željka Horvat-Vukelja	79
BEZ IZGOVORA, Nada Iveljić	80
SEMAFOR, Anka Balent	82
ŽMIG, ŽMIGI, Željka Horvat-Vukelja	83
PAPIGA TIGRICA I TIGRASTA MAČKA, Željka Horvat-Vukelja	84
ZRNO PŠENICE, Narodna priča	86
DJEČAK I TELEVIZOR, Nada Iveljić	88
ČITAČ, Sanja Andabaska	89
DOSADA, Željka Horvat-Vukelja	90
SADA ZNAM	91
TKO JE NAJVIŠI NA SVIJETU – crtani film, Snježana Marić	92
VALU-VALU – crtani film, Boris Kolar	93
Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	97

SADRŽAJ

I i	6	B b	38
A a	8	D d	40
E e	10	Đ đ	42
U u	12	C c	44
O o	14	Č č	46
M m	16	Č č	48
N n	18	G g	50
V v	20	Z z	52
J j	22	Ž ž	54
L l	24	H h	56
S s	26	U u	58
Š š	28	Nj nj	60
K k	30	F f	62
T t	32	Dž dž	64
P p	34	ABECEDA TISKANIH	
R r	36	SLOVA	66

MOJA ČITANČICA

OBLAČNI RAZGOVOR, Jadranka Čunčić-Bandov	68
SVETI NIKOLA, Mladen Pokić	70
BOŽIČNA ČESTITKA, Jure Karakaš	71
KAD MAMA I TATA KAŽU NE, Jadranka Oštarčević	72
SNJEŽNA GRUDA, Tonia Seliskar	74
BROJALICA, Grigor Vitez	75
SRCE U SNJEGU, Branko Ranitović	76
KARNEVALSKA LJUBAV, Vera Zemunić	77
TULUM ZA REPONJE, Željka Horvat-Vukelja	78
PRED VRATIMA PROLJEĆA, Ljubica Balog	80
VODA, Miroslav Kovačević	81
ZAPOSLENA KOKA, Gordana Benić-Huđin	82
ZAŠTO SE PLAVI ZEC SPLUSTIO NA MJESEC, Nevenka Videk	84
KAKVA JE MAMA, Zdenka Jušić-Seunik	86
MOJ GRAD S DVADESET I PRVOG KATA, Palma Katalinić	88
ŽELIM SE IGRATI, Ivana Bolfan	90
DORUČAK, Dubravko Horvatić	92
KAD SKAKAVAC IDE NA SPAVANJE, Zvonimir Balog	94
PUŽ NA LJETOVANJU, Stanislav Ferencić	95
MOJA DOMOVINA, Milan Taritaš	96
SUNCE SA SUNCOBANOM, Nada Sabadi	97
Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	105

Slika 1 Gramatički sadržaji udžbenika 1. razreda osnovne škole - Pčelica početnica

Udžbenik koji je bio polazište i s kojeg smo preuzeli sadržaj je Pčelica početnica autorica Sanje Ivić i Marija Krmpotić (2023). Iz priloženog sadržaja na slici 1 vidimo da se udžbenik sadrži od dvaju dijelova. Prema tom sadržaju vidimo kako se u prvom razredu osnovne škole savladavaju osnove početnog čitanja i pisanja, uče te usvajaju glasove, slova, riječi te kraće rečenice. Gledajući s gramatičke strane, u prvom razredu osnovne škole nema gramatičkog sadržaja jer da bi učenici shvatili gramatiku moraju kvalitetno usvojiti sve osnove početnog čitanja i pisanja, razlikovanje glasova, riječi te sastavljanje kraćih rečenica. Sastavljajući glasove u riječi, a riječi u kratke rečenice učenici uče gdje treba staviti interpunkcijski znak, na koje mjesto on dolazi, da svaka rečenica počinje velikim početnim slovom, pa tako i imena ljudi pišu velikim početnim slovom, na taj način upoznaju prvenstveno imenice, ali i ostale vrste riječi, no nisu ih definirali kao određenu vrstu riječi, to se poslije kroz ostale razrede razrađivati.

7.2. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA 2.RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

SADRŽAJ

I, i	IZUMI, Mladen Kušec	6
U, u	USPAVANKA ZA SOVU, Vesna Parun	8
A, a	ŠTO VOLI ANA, Nevenka Videk	10
N, n	MALA I VELIKA, Nada Iveljić	12
M, m	PONOSNA MAJKA, Aleksandra Kularić	14
O, o	PRIČAMO PRIČU	16
E, e	EČIPEČALICA, Pajo Kanižaj	18
I, j	OBAVJESNI TEKST: NOJEVI, Enciklopedija životinja	20
V, v	YAU, MIJAU, Vesna Parun	22
L, l	UVIJEK NETKO NEKOG VOLI, Anto Gardaš	24
S, s	SVATKO ZA SVOJIM POSLOM, Nada Iveljić	26
Š, š	ŠUMAR, Zvonimir Balog	28
K, k	KIŠA, Ljubica Balog	30
T, t	TENINA TAJNA	32
P, p	DVUJE LOPTE, Sanja Kireta-Bebić	34
R, r	VJETAR I PETAR, Stanislav Femenić	36
B, b	TRUBOBOLJA, Stanislav Femenić	38
D, d	NAJUDJED, Julijana Pieniša	40
D, d	KOKOŠI SVAĐALICE, Narodna priča	42
C, c	ZEC I VJEVERIČA, Ratko Zvrko	44
Č, č	PRESKOČENA PRIČA, Danilo Brozović	46
Č, č	VRAPČIĆ, Mladen Pokić	48
G, g	GAVRAN I SVRAKA, Konstantin Ushinsky	50
H, h	OBAVJESNI TEKST: HRČAK, Enciklopedija životinja	52
Z, z	NIJE LAKO BITI ZMAJU, Luko Paljetak	54
Z, z	JEŽIĆ UBODEŽIĆ, Luko Paljetak	56
I, j, š	OBITELJSKE VEZE, Tatjana Pokrajac-Papucić	58
N, nj	TISUČU PITANJA, Jadranka Čunčić-Bandov	60
D, đ, de	MRAK U TAMI, Pajo Kanižaj	62
F, f	ŽIRAFI ŽIR NE VOLI, Zvonimir Balog	64

MOJA ČITANKA

LJETNA ZADAĆA, Sanja Ivić	66
PREDZNAK, Ratko Zvrko	70
LEKTIRA: RUŽNO PAČE, Hans Christian Andersen	72
CRTANI FILM: RUŽNO PAČE, Mate Lovrić	74
MARTINOVA PRIČA, Ljubica Balog	76
JESENSKI RAZGOVORI, Milijana Kovačević	78
LISTOPAD, Višnja Junaković	80
ANA I PAS, Zvezdana Čagalj	82
PONAVLJANJE NAUČENOG U 1. RAZREDU: DADO	84
SAMOGLASNICI, SUGLASNICI	86
SLOG	88
RASTAVLJANJE RIJEČI NA KRAJU RETKA	90
ZANIMAJU ME ZANIMANJA, Maja Kreč	92
ŠTO RADI PEKAR, Nevenka Videk	93
CRTANI FILM: KAKO JE ANA KUPILA KRUH, Aleksandar Marks	94
DOBROČUDNI JEŽ, Hrabroslav Radić	95
VRSTE REČENICA	96
OZNAKE MJERNIH JEDINICA ZA NOVAC: KASICA, Mirjana Nirkela	98
STUĐENI, Boris Nazarsky	100
DJEČJI ČASOPISI	101
POTVRDNE I NILJEČNE REČENICE	102
OZNAKE MJERNIH JEDINICA ZA VRIJEME: VRIJEME, Tito Blopavlović	104
LEKTIRA: STANARI U SLOINU, Dubravko Horvatić	106
SPAŠENI MAČIĆ, Nada Iveljić	108
PROSINAC, Srnežana Marić	110
PET MINUTA VIŠE, Nada Iveljić	112
RADJUSKA EMISIJA: PUNOGLAVCI	114
VELIKO POČETNO SLOVO U IMENIMA BLAGDANA I PRAZNIKA	116
SVETI NIKOLA, Željka Horvat-Vukelja	118
GODINA, Gordana Golob	120
BOŽIČNA DRVCA, Ivan Božđar	122
NOVOGODIŠNJA ODLUKA, Ljerka Pukec	123
RJEČNIK MANJE POZNatih RIJEČI I IZRAZA	124
Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	131

SADRŽAJ

PROBUDI SE!!!, Sanja Pilić	6	SVOJEGLAVI TRAVANJ, Mladen Pokić	64
DOBRODUŠNI SNUJEŠKO, Ratko Zvrko	8	VELIKA DIOPTRIJA, Gordana Lukačić	66
PRIČAMO PRIČU	10	KOD LIJEČNIKA, Tito Bilopavlović	68
ŠUMA ZIMI, Ivana Radić	12	USKRSNI ZEČIĆ, Vera Fućko-Trstoglavac	69
OPIS LIKA: GDJE JE MOJ PRIJATELJ?, Andrea Tamaris	14	NIJE ZA ZMAJEVE NEBO CIJELO, Željko Mavretić	70
RAZGOVARAMO: ZAGRIJAJ, Ajša Vuković	16	DAN PLANETA ZEMLJE, Sanja Ivić	72
PRIČA O VJETRU, Nada Iveljić	18	DOKUMENTARNI FILM: VRIJEME IGRE, Petar Krelja	74
PAHULJICE, Gorana Benić-Hudin	20	CRVENI LONAC, Bruno Kuman	76
KRATKA VELJAČA, Vera Zemunić	22	ULICA KOJA MIRIŠE, Ivan Goleš	78
SKUP GLASOVA IJE I JE	23	VELIKO POČETNO SLOVO U IMENIMA ULICA I TRGOVA	80
TELEVIZIJA	24	JAGODNE KIŠE, Nada Sabadi	82
OBAVLJESNI TEKST: NE IGRAJ SE VATROM!	26	SVIBANJ, Ljubica Kolaric-Dumić	84
VATROGASCI, Dubravka Horvatić	27	VICKO, Zlatko Krilić	86
PUTOVANJE U MAČKOVAC, Stanislav Femenić	28	IMENICE	88
VELIKO POČETNO SLOVO U IMENIMA NASELJENIH MJESTA	30	TELEFONSKI RAZGOVOR	90
LEKTIRA: POŠTARSKA BAJKA, Karel Čapek	32	I BAKE SU MAME, Zdenka Matijaš	91
SVI SU ZALJUBLJENI, Milijana Kovačević	34	PISANJE PISMA	92
AH, TA LJUBAV, Ludwig Bauer	36	OZNAKE MJERNIH JEDINICA ZA DULJINU; POZIVNICA ZA ŽABE	
ZAVIČAJNI GOVOR: KAJ JE GDO REKEL, Stjepan Jakšević	38	Maja Kreč	94
OBAVLJESNI MAŠKARE	39	LJUBAV SVĀ RJEŠAVA, Sanja Pilić	96
MAŠKARE, Mladen Bjažić	40	MEDUNARODNI DAN MUZEJA	98
ŠAPAT PROLJEĆU, Nada Mihoković-Kumrić	42	MALA BUBAMARA, Stanislav Femenić	100
OŽUJAK, Ivan Boždar	44	NEVIDLJIVO, VIDLJIVO, Nada Mihoković-Kumrić	102
ZAHVALA SUNCU, Gorana Benić-Hudin	45	LEKTIRA: MIŠ, Božidar Prosenjak	104
ŠUMA, Ljubica Balog	46	HOĆU LETJETI, Sanja Pilić	106
ČITANJE I PISANJE – Č, Č, Č III Č, Irena Ivetić	48	HRVATSKA U SRCU, učenički rad	108
NAJLJEPŠA BOJA, Grigor Vitez	50	PRAZNIK LJETA, Gustav Križec	110
IGRANI FILM, CRVENI BALON, Albert Lamorisse	51	U MORSKOJ ŠKOLI, Nada Sabadi	112
POTOČIĆ, Zdenka Matijaš	52	JEŽINCI, Ivan Goleš	114
MEDVJED KRUŠKIĆ, Stanislav Femenić	54	PRIČAMO PRIČU, Ljetna priča	116
LUKA I PROLJEĆE, Ivana Borovac	56	... I NA KRAJU KNJIGE OVE	118
KAZALIŠTE: IGRAJMO SE KAZALIŠTA, Sunčana Škrinjarić	58	RJEČNIK MANJE POZNatih RIJEČI I IZRAZA	120
ČITANJE I PISANJE – DŽ, Đ: UJAK ĐIDI, Sanja Ivić	60	Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	125
PRVOTRAVANJSKE ŠALE ZA VELIKE I MALE: OBOJENA ŠALA, Maja Kreč	62		

Slika 2 Gramatički sadržaj udžbenika 2. razreda osnovne škole – Pčelica početnica

Prema sadržaju udžbenika za drugi razred osnovne škole, Pčelica 2, vidimo kako je nastava hrvatskog jezika u drugom razredu uglavnom bazirana na usvajanje pravopisnih sadržaja, a gramatički dio obuhvaća obradu imenica kao vrste riječi, prepoznavanje imenica u rečenicama i tekstovima te razlikovanje imenica od ostalih vrsta riječi.

7.3. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA ZA 3.RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Sadržaj

Moj izbor je... Znatizelja	8	Moj izbor je... Sreća	52
● Poslije kiše dolazi sunce, Dragutin Horkić	10	● Nabranjanje	54
● Iskoristi dan, Nada Iveljić	12	● Novac, Božidar Prosenjak	56
● Hoću znati, Ratko Zvrko	14	● Anino učenje, Marija Krmpotić	58
● Ponavljanje jezičnih sadržaja drugog razreda	18	● Smije se jesen, Nevenka Videk	60
● Pismo jeseni, Jadranka Čunčić-Bandov	22	● Glagoli	64
● Obavijesni tekst: Školska knjižnica	24	● Četiri brata, Mario Šarić	68
● Jesen, Stanislav Femenić	26	● Malen je svijet, Nada Iveljić	70
● Imena knjiga i novina	28	● Živela Hrvatska, Milan Crnković	70
● Čudnovate zgode šegrtu Hlapića,		● Kraljev vrt, Narodna bajka	72
Ivana Brlić-Mažuranić	30	● Crvena škrinja, Ljubica Balog	74
● Prometna priča, Nada Iveljić	32	● Strip: Igrajmo se školice	76
● Krava sa zelenim očima, Luko Paljetak	36	● Brzjavni iz dječje pošte, Ljubica Kolarić-Dumić	78
● Svaki kraj nekome je zavičaj, Josip Prudeus	38	● Mraz, Vera Zemunić	80
● Imena ulica i trgova	40	● Prijatelj u invalidskim kolicima, Zvonimir Balog	82
● Lav i miš, Ezop	44	● Krampus, Nada Iveljić	84
● Kokoš i pšenično zrno, Nada Zidar-Bogadi	46	● Veliko čudo za mali bor, Denis Mazur	86
● Zvijezda nijemog filma – Charlie Chaplin	48	● Podijelite sreću, Maja Flego	88
		● Pisanje čestitke	92
		● Sanjin Božić, Sanja Pribić	94
		● Mala rznica znanja	96
		● Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	97
		● Bilješke	102

Sadržaj

Moj izbor je... Poštovanje	6	● Čitanje i pisanje – Č, Ć, DŽ, Đ	66
● Siječanj je, što ću sad, Sanja Pilić	8	● Priča o stablu, Ivan Goleš	68
● Šareni snijeg, Ludwig Jerzy Kern	10	● Čudovišna kiša, Mladen Kopjar	70
● Sjećanja, Dorothea Jaugust	12	● Sve teče, sve se mijenja, Marica Milčec	72
● U bakinu zagrljaju, Stjepan Lice	14	● Dječja posla, Nada Iveljić	74
● Kupa se kupa, Željko Mavretić	16	● Kazalište, Nada Mihaljević	76
● Imena voda i gora	18	● Proletni hvalisavci, Štefica Vojvodić	80
● Radijska emisija	20	● Zlatna jabuka, Hrvatska narodna bajka	84
● Zamišljeni razgovor s Matom Lovrakom		● Igrani film: Moj dida je pao s Marsa	88
o knjizi <i>Vlak u snijegu</i> , Dranko Pilaš	24	● Uskrsna zečja prepirka, Nevenka Videk	92
● Snjegomrazić i Snjegoleđić, Mladen Kopjar	26	● Šumske novine, Ivan Tomičević	96
● Lijeni snijeg, Petrana Sabolek	28	● Imena ustanova	98
● Pridjevi	30	Moj izbor je... Ljubav	100
● Karnevalska veljača, Ana Kraljević	32	● Zaljubljeno sunce, Vera Zemunić	102
● Priča o Janku, Ruth Manning-Sanders	36	● Bajka o maslačcima, Ivan Goleš	104
Moj izbor je... Zdravlje	40	● Volim te, mama, Mladen Pokić	106
● Vitamini i minerali, Sanja Petrov	42	● Privatni zoovrt, Jadranka Oštarčević	108
● Šumske tablete, Irena Ivetić	46	● Obavijesni tekst: Međunarodni dan muzeja	112
● Zbog ružne riječi, Nada Iveljić	50	● Putnici, Mirjana Mrkela	114
● Hrvatska, Drago Ivanišević	52	● Kuća, Milena N. Kramer	116
● Osmijeh, Božidar Prosenjak	54	● Hrvatska, Marinko Marinović	118
● Brezina grančica, Marija Drobnjak	56	● Sunce u gradu, Tin Kolumbić	120
● Visibaba, Stanislav Femenić	58	● Njoj koristi, Anđelko Haner	122
● Umanjenice i uvećanice – Č, Ć, IJE, JE	60	● Čekaj me, more!, Irena Ivetić	124
● Imenice za oznaku zanimanja	64	● To je ljeto, Nevenka Videk	126
		● Mala rznica znanja	128
		● Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	129

Slika 3 Gramatički sadržaj udžbenika za 3. razred osnovne škole - Zlatna vrata 3

Za pregled gradiva trećeg razreda osnovne škole izabran je udžbenik Zlatna vrata 3, autorica Sanje Ivić i Marije Krmpotić (2023) koji je zamijenio udžbenik Pčelica. Prema prikazanom sadržaju udžbenika za treći razreda vidimo kako ponovno u domeni jezika i komunikacije prema Nacionalnom kurikulumu za nastavni predmet hrvatski jezik (2019) dominira pravopisni sadržaj, no vidimo kako učenici nadograđuju dosad naučena znanja vezana uz imenice te ih sada vežu za zanimanja ljudi, klasificiraju ih prema općim i vlastitim imenicama i učenici shvaćaju značenje imenice kao vrste riječi, također, prepoznaju ih u rečenicama, vide kako svaka rečenica u sebi sadrži barem jednu imenicu. Od ostalih gramatičkih sadržaja, učenici usvajaju pridjeve i glagole kao ostale dvije vrste riječi koje će naučiti prepoznati u rečenicama kroz svoje niže osnovnoškolsko obrazovanje. Uče što su to pridjevi, koja je funkcija pridjeva u rečenici te prepoznaju pridjeve u zadanim tekstovima i vežu ih uz imenice na način da opisuju imenicu kojoj pripadaju. Što se tiče glagole, s njima se upoznaju kao s vrstom riječi koja označava radnju, stanje ili zbivanje. Prepoznaju glagole u rečenicama te također usvajaju znanje kako glagol izgleda u rečenici, koja mu je funkcija, pronalazi glagole u zadanim rečenicama te može odrediti koju radnju označava.

7.4. GRAMATIČKI SADRŽAJ UDŽBENIKA ZA 4.RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Sadržaj	
OD ZNATIŽELJE DO ISTRAŽIVANJA, ISTRAŽIVANJEM DO ZNANJA.....	8
● Skriveno blago, Mladen Pokić.....	10
● Pripovijedanje: Prvi školski dan, Nada Zidar-Bogadi.....	12
● Ponavljanje sadržaja trećeg razreda: Ovo sam ja.....	16
● Pripovjedne tehnike: Vrata, Mila Željeznjak.....	20
● Sažeto prepričavanje: Komu vjerovati, Nada Iveljić.....	24
● Intervju: Svaki je čovjek čuvar bisera, Božica Jelušić.....	28
● Monolog: Kad odrastem, bit ću..., Sandra Ružić-Čajevec.....	32
● Palača na jezeru, Mato Lovrak.....	36
● Mačka Keke, Želimir Hercigonja.....	40
● Pjesnička slika: Jesen u vinogradu, Tin Kolumbić.....	42
● Vrste riječi.....	44
● Imenice – rod i broj.....	46
● Jesenske muke jednoga Luke, Ivanka Borovac.....	50
● Personifikacija: Pšenica, Nada Iveljić.....	54
● Domaća zadaća za Dane kruha, Cvija Goluža.....	56
● Grad s dva imena, Mladen Kušec.....	60
● Imena naroda, stanovnika, država i geografskih cjelina.....	62
● Pronađeno blago, Nada Iveljić.....	66
● Kajkavsko narječje: Kaj, Dragutin Domjanić.....	70
● Usporedba filma i književnog djela.....	72
● Imena filmova.....	74
OD DAREŽLIVOSTI DO DOBROTE, DOBROTOM DO LJEPOTE.....	76
● Sporazumijevanje: Nečujni govor, Stjepan Lice.....	78
● Ljubaznost uvijek pobjeđuje, Marija Krmpotić.....	80
● Mi djeca, Grigor Vitez.....	82
● Pridjevi – opisni, posvojni i gradivni.....	84
● Rod i broj pridjeva.....	88
● Čakavsko narječje: Ča, Jurjica Vesna Gržalja.....	90
● Dugovječna stabla maslina, Ivan Goleš.....	92
● Prijatelji u nevolji, Miroslav Slavko Mader.....	94
● Štokavsko narječje: Prva rič što sam je čuo, Vanja Radauš.....	98
● Pisanje posvojnih pridjeva izvedenih od vlastitih imena.....	100
● Titrica, Zlatko Krilić.....	102
● Književni jezik i zavičajni govor.....	106
● Crne oči na prozoru, Tito Bilopavlović.....	108
● Cipele svetog Nikole, Nedjeljka Lupis.....	112
● Drvo, Danuta Wawilow.....	114
● Dječje brige, Ivan Goleš.....	116
● Hrvatski Božić, Josip Prudeus.....	120
● Zimsko ljetovanje, Jelena Pervan.....	122
● Stara i Nova godina, Ivanka Borovac.....	126
● Mala riznica znanja.....	128
● Tablica s ishodima i međupredmetnim temama.....	129
● Bilješke.....	134

Sadržaj

OD LJUBAVI DO HRABROSTI, MAŠTOM DO STVARNOSTI	6
Tri smijeha i mali smješko, Sanja Petrov	8
Rečenična intonacija, Ljiljana Slunjski	12
Izražajno čitanje	14
Onomatopeja: Pjesma cipela, Stjepan Jakševac	16
Sadašnje, prošlo i buduće glagolsko vrijeme	20
Brdo zimi, Ljubica Balog; Zima, Blanka Pažagić	24
Lutkarski film: Koyas	26
Pranje ruku, Zvonimir Balog	30
Biografija Zvonimira Baloga	34
Internet: Pjesma računalu, Harald Braem	38
Pamučni snijeg, Mladen Kopjar	42
Rasprava: Raspored sati, Josip Balaško	46
Vjetrovita priča, Ivan Tomičević	50
Karneval, Zvonimir Balog	54
Obavijesni tekst: Svjetski dan materinskog jezika, Zoran Ivčić	56
Trešnje tugarinke, Diana Zalar	60
Drugi pogled, Ljiljana Lokin	64
Kesni sneg, Dragutin Dornjanić	68
Zemlja sretnih snjegovića, Mila Željeznjak	70
OD UČENJA DO ODGOVORNOSTI, ODGOVORNOŠĆU DO VRIJEDNOSTI	74
Projetna gozba, Mladen Pokić	76
Feliksovo srce, Snježana Brkić	80
Moja mama, Sanja Pilić	84
Fotopriča: Riječki šareni košobrani	88
Obavijesni tekst: Što su pričokazi?	92
Željka Horvat-Vukelja	92
Pričokaz: Pet oblutaka, Željka Horvat-Vukelja	94
Sijač priča, Nada Zidar-Bogadi	98
Igrano-animirani film: Igramo se priče – Cvrčak i mrav, Marina Andree Škop	100

Obavijesni tekst: Životna filozofija mrava, Marijana Matković	102
Pozdrav šumi, Dragutin Tadijanović	104
Voda koja život znači, Ana Pisac	106
Što se danas zbiva, Christel Süßmann	110
Međunarodni dan dječje knjige: U bajkovitom svijetu, Branko Pilaš	112
Lijekovi, Sanja Pilić	116
Zub mudrosti, Mladen Kopjar	118
Uskrсни običaji, Smilja Kursar Pupavac	122
S one strane priče, Nada Iveljić	126
Plava točkica, Mladen Pokić	130
OD USPJEHA DO RADOSTI I SRETNE BUDUĆNOSTI	132
Kako doći bliže Suncu, Zvonimir Balog	134
Sretan cvrčak, Nada Zidar-Bogadi	136
Igranje na zraku, Ivan Prlić	140
Moja mama, Rosemarie Nele	144
Smisao života, Mladen Kopjar	146
Šum šumi, Milan Taritaš	150
Gimnastika ili sloboda, Sanja Pilić	152
Dokumentarni film: Jelena, Tanja Kanceljak	158
Tu, Niveska Juraga Kovačev	162
Dugi, kratki i ljetni praznici, Sandra Ružić-Čajavec	164
S biciklom nikada nisi sam, Sanja Pilić	168
Ljetni pljusak na moru, Božica Jelušić; Dežd, Pajo Kanižaj; Burra, Danijel Nažinović	172
Oluja, Erwin Moser	174
Morska ravnica, Ksenija Grozdanić	176
Balote, Marija Drobnjak Posavec	180
Veseo budi, Nada Iveljić	182
Mala riznica znanja	184
Tablica s ishodima i međupredmetnim temama	186

Slika 4 Gramatički sadržaj udžbenika za 4. razred osnovne škole - Zlatna vrata 4

Iz priloženog sadržaja udžbenika za četvrti razred osnovne škole, vidimo kako je gramatički dio obuhvatio sve vrste riječi koje su učenici u prethodnim razredima usvojili, a to su imenice, glagoli i pridjevi. U ovom razredu, svaku određenu vrst riječi usavršavaju, prepoznaju ih u rečenicama. U četvrtom razredu, uči se određivanje roda i broja imenicama, pridjevi se klasificiraju na posvojne, opisne i gradivne, pa shodno tomu, učenici u rečenicama pridjeve razvrstavaju prema tomu jesu li opisni, posvojni ili gradivni. Također, uče kako se pišu posvojni pridjevi izvedeni od vlastite imenice, određuju rod i broj pridjevima, usvajaju znanja da pridjev uvijek stoji uz pripadnu imenicu te na kraju četvrtog razreda ponavljaju sve vrste riječi koje su naučili kako bi spremni krenuli u više razrede osnovne škole gdje će stečena znanja iz područja jezika i komunikacije komu pripada i gramatički sadržaj nadograđivati i usavršavati.

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je utvrditi u kolikoj mjeri je prisutno narušavanje gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda Zadarske županije. Navodi se nekoliko problema koji se nastoje riješiti s provedenim istraživanjem.

Problemi istraživanja su:

1. Utvrditi u kojoj mjeri ispitani učenici narušavaju gramatičku normu odnosno kolika je ovladanost gramatičkom normom.
2. Usporediti je li narušavanje gramatičke norme među ispitanim učenicima određeno spolom (djevojčice – dječaci)
3. Usporediti razlike u narušavanju gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda gradske (Osnovna škola Zadarski otoci) u odnosu na učenike četvrtih razreda seoske škole (Osnovna škola Braća Ribar).

8.2. HIPOTEZE

Postavljene hipoteze su:

1. Pretpostavka je da će učenici pokazati nisku razinu narušavanja gramatičke norme, odnosno, ovladanost gramatičkom normom je na zadovoljavajućoj razini.
2. Pretpostavka je da će bolje znanje pokazati učenice u odnosu na učenike što je dokazano rezultatima istraživanja PISA testova iz 2018. godine. Prema dobivenim rezultatima učenice su pokazale bolje rezultate u odnosu na učenike u hrvatskim školama, osnovnim i srednjim školama. (Markočić, Dekanić i dr. 2020)
3. Pretpostavka je da će bolju ovladanost gramatičkom normom pokazati djeca u gradskim školama primjerice u radu autora Jošić, Japelj Pavešić, Gutvajn i Rožman (2019) navodi se kako učenici gradskih škola imaju bolje uvjete rada, poučavanja kao i veći niz mogućnosti boljeg učenja i poučavanja.

8.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u dvije škole, jedna škola je gradska škola, druga seoska. Gradska škola je Osnovna škola Zadarski otoci, a seoska škola je Osnovna škola Braća Ribar Posedarje. Osnovna škola Braća Ribar Posedarje je matična škola kojoj pripadaju područne škole okolnih sela. Ukupno je pet područnih škola, a to su: Ždrilo, Slivnica Gornja, Slivnica Donja, Islam Latinski i Podgradina. S obzirom da se ovim istraživanjem želi ispitati koliki je stupanj narušavanja gramatičke norme među učenicima četvrtih razreda, navodim uzorak obje škole koje su sudjelovale u istraživanju. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 50 ispitanika odnosno učenika četvrtih razreda. U Osnovnoj školi Zadarski otoci sudjelovalo je 22 učenika, u Osnovnoj školi Braća Ribar Posedarje 12 učenika, u Područnoj školi Ždrilo 1 učenica, u Područnoj školi Slivnica Donja 4 učenika, u Područnoj školi Slivnica Gornja 1 učenica, u Područnoj školi Islam Latinski 5 učenika i u Područnoj školi Podgradina 5 učenika.

8.4. INSTRUMENT I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

Instrument koji je korišten pri provedbi ovog istraživanja je pisana provjera gramatičkih sadržaja koji su učenici usvojili do završetka četvrtog razreda osnovne škole. Pisana provjera sastoji se od 10 zadataka kojima su obuhvaćeni zadatci vezani uz vrste riječi točnije uz imenice, glagole i pridjeve, prepoznavanje imenica, glagola i pridjeva u tekstu, razvrstavanje prepoznatih imenica na jedninu i množinu, određivanje skupini imenica rod kojem pripadaju, razvrstavanje glagola prema onome što izriču odnosno prepoznate glagole podijeliti na glagole radnje, stanja ili zbivanja, od zadanih imenica načiniti glagole i pridjeve, prema zadanim rečenicama u sadašnjem vremenu napisati tako da izriču prošlo i buduće vrijeme, prema prepoznatim pridjevima u zadanom tekstu odrediti jesu li opisni, gradivni ili posvojni, zatim od spojeva riječi načiniti pridjeve te na kraju u zadanim rečenicama od imenice načiniti pridjev tako da se slaže pridjev odgovara rečenici u kojoj se nalazi. Pisanom provjerom ispitala se ovladanost gramatičkim sadržajem tako da je djeci prvo objašnjeno što se od njih očekuje te o čemu se radi u istraživanju te kako je sastavljena pisana provjera. Prije same provedbe istraživanja prikupili smo suglasnosti ravnatelje škola koje sudjeluju u istraživanju te suglasnosti roditelja da pristaju da njihova djeca pristupe provedbi istraživanja u svrhu diplomskog rada. Učenici čiji su roditelji dali potrebnu suglasnost da sudjeluju u istraživanju, pristupili su provedbi istog odnosno pristupili su pisanju pisane provjere. Učenicima je podijeljena pisana provjera te su ju samostalno ispunjavali. Prije samog početka pisanja pisane provjere, naglašeno im je kako je pisana provjera anonimna te da ne pišu svoja imena i prezimena već samo spol i školu kojoj pripadaju odnosno mjesto u kojem provodimo istraživanje. Također, naglašeno im je kako rezultati pisane provjere neće na ni

jedan način utjecati na njihove konačne ocjene već da se ona provodi isključivo u svrhu diplomskog rada. Uz to naglašeno im je kako njihovi razredni učitelji neće imati uvid u njihove rezultate ni pisanu provjeru već će nakon obrade rezultata dobiti povratnu informaciju o tome kakvi su rezultati dobiveni u ukupnom broju učenika te ukoliko se uvidi da učenici imaju lošije rezultate u određenim gramatičkim područjima da predmetni profesor hrvatskog jezika može obratiti pažnju na dobivene rezultate te prije početka obrade novih gramatičkih sadržaja ponoviti prijašnja kako bi olakšali učenicima usvajanje novih sadržaja. Na temelju ispunjenih pisanih provjera obrađeni su i napisani rezultati istraživanja.

9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA

U ovom dijelu rada prikazat ćemo rezultate prikupljene provedbom istraživanja. Zadatci su sastavljeni uz stručnu pomoć učiteljica i mentorice. Kroz svih 10 zadataka smo prošli kroz svo ključno gradivo koje su učenici obradili te smo ih podijelili po grupama gdje svaka grupa obuhvaća određeno područje gramatike koje su učenici obrađivali, a odnosi se na vrste riječi koje su obradili kroz sva četiri razreda. Prvi dio zadataka obradili smo imenice kao prvu vrstu riječi s kojom se učenici susreću na početku svog obrazovanja, zatim smo u drugom dijelu obradili glagole te u trećoj grupi su pridjevi kao posljednja vrsta riječi koju učenici obrađuju na nastavi hrvatskog jezika u nižem školskom obrazovanju.

Rezultate istraživanja obradili smo na način da smo ih podijelili na tri dijela. U prvom dijelu prikazat ćemo rezultate pojedinačno po svakom zadatku, kako bi vidjeli ukupno narušavanje norme, točnije, kolika je ovladanost učenika gramatičkom normom promatrajući cjelokupnu grupu koja je istraživana. U drugom dijelu, rezultate smo obradili prema spolu, kako bi dobivenim rezultatima objasnili postavljenu drugu hipotezu rada. Treći dio po kojem smo obradili rezultate je u odnosu na selo - grad, kako bi pokazali koja grupa učenika je bolje ovladala gramatičkom normom odnosno koja grupa je pokazala veće narušavanje gramatičke norme u odnosu na drugu.

Za drugi i treći dio obrade rezultata koristit ćemo neparametrijski test za testiranje razlika, točnije Mann – Whitney U. test koji testira dvije skupine te uspoređuje njihove razine. Taj test nam govori o statistički značajnoj razlici točnije postoji li ona među ispitanim grupama ili ne postoji.

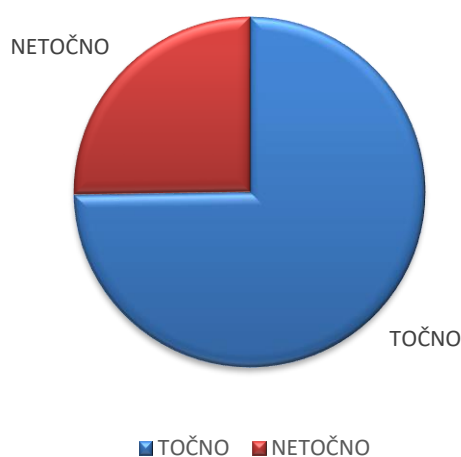
Pisana provjera uključivala se isključivo gramatičke sadržaje koji se odnosi na vrste riječi, imenice, glagole i pridjeve te gramatički sadržaj vezan uz te vrste riječi, poput roda i broja kod imenica, izricanja radnje, stanja ili zbivanja kod glagola, opisni, posvojni ili gradivni pridjevi te načinjanje glagola i pridjeva od zadanih imenica.

U dobivenim rezultatima prikazat ćemo zadatke gdje su učenici pokazali najveće narušavanje gramatičke norme, kao i zadatke gdje su učenici pokazali zadovoljavajuću ovladanost gramatičkom normom. Rezultate ćemo prikazati tortnim grafovima.

9.1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA NARUŠAVANJA GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA ZADARSKE ŽUPANIJE

U ovom poglavlju predstaviti ćemo dobivene rezultate dobiven u obje škole koje su sudjelovale u istraživanju. Rezultate ćemo prikazati bodovno kroz svaki zadatak pojedinačno te nakon toga ukupno za cijelu ispitanu grupu. Nakon toga u tablici ćemo dati pregled deskriptivne statistike dobivene na cijelom uzorku.

Prvi zadatak, koji se nalazio u pisanoj provjeri, vezan je uz imenice. Učenici su u zadanom tekstu trebali pronaći i podcrtati sve imenice koje se nalaze u tekstu, a potom prepoznate imenice razvrstati u zadanu tablicu ovisno o tomu jesu li u jednini ili u množini. Obradili smo svih 50 pisanih provjera te prema tome dobivamo brojku od 2500 odgovora koju su maksimalno mogli biti dobiveni u ovom zadatku. Od mogućih 2500 točnih odgovora, učenici su točno odgovorili na njih 1869. Ostalih 631 odgovor nije prepoznat kao točan. Prosječan broj ostvarenih bodova za prvi zadatak bio je 37,38 bodova. Dobiveni rezultati nam ukazuju kako su učenici zadovoljavajuće usvojili imenice na razini prepoznavanja te je narušavanje norme u ovom dijelu nisko. Na slici vidimo prikazan omjer učenikovih točnih i netočnih odgovora u prvom zadatku.

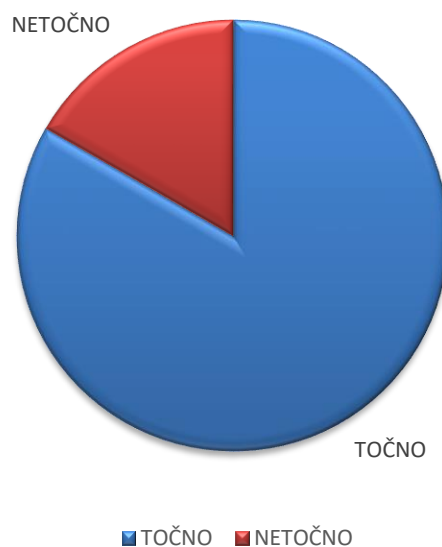

Graf 1. Odgovori učenika u 1. zadatku

Tijekom obrade ukupnog broja rezultata, izvučeni su i podatci za svaku imenicu u tekstu, pa vidimo kako su učenici u najmanjoj mjeri prepoznali imenicu *vremena* njih 24 od ukupno 50 sudionika istraživanja, zatim imenicu *jezik* 28 učenika, *satove* 30 učenika, *izlet* 34 učenika. Imenice *vrijeme* i *izlet* prepoznalo je 35 učenika, *plesa* 37 učenika, *grad* 36 učenika dok istu imenicu samo u drugom obliku *gradu* prepoznalo

je 41 učenik. Imenica *mama* nalazila se na dva mjesta u tekstu, na jednom mjestu prepoznalo ju je 40 učenika dok ju je na drugom mjestu prepoznalo njih 48. Također, imenice *sestra* i *Marija* nalazile su se na dva mjesta u tekstu, jedno mjesto je skroz na početku teksta, tu je 40 učenika prepoznalo imenicu *sestra*, a *Marija* 48 učenika, a drugo mjesto je na kraju teksta pri nabrojanju i tu je njih 45 ispitanih učenika prepoznalo imenicu *sestra*, a imenicu *Marija* njih 44. Zatim, imenicu *učenica* prepoznalo je 43 ispitanih učenika, *školu* 45 učenika, *Split* 46 učenika, *prijatelja* 47 učenika, *odbojku* 41 učenika, *razredom* 42 učenika, *psa* također 42 učenika. Imenice *Rikija* 46 učenika je prepoznalo te u najvećoj mjeri prepoznali su imenice *Plitvička jezera* 48 učenika te imenica *tata* 49 učenika.

Drugi zadatak odnosio se također na imenice kao vrstu riječi, konkretnije na rod imenica. U zadatku su bile napisane po četiri imenice grupno za svaki rod (muški, ženski i srednji) te su učenici trebali odrediti koja grupa imenica pripada kojem rodu. Kako je zadatak bio podijeljen na tri grupe gdje su bila moguća tri odgovora, ukupan broj odgovora je 150. Od mogućih 150 odgovora, učenici su ostvarili 125 bodova. Prema tome, netočnih odgovora za ovaj zadatak bilo je 25, pa možemo reći kako je drugi zadatak riješen na zadovoljavajućoj razini.

Graf 2. Odgovori učenika za 2.zadatak

Prosječan broj bodova ostvaren u ovom zadatku bio je 2, 53. Sva moguća točna tri odgovora, ostvarilo je 39 učenika. Dva točna odgovora ostvarilo je dvoje učenika, a jedan točan odgovor u ovom zadatku ostvarilo je 4 učenika. Od 50 ispitanih učenika, njih 5 nije ostvarilo niti jedan bod u ovom zadatku.

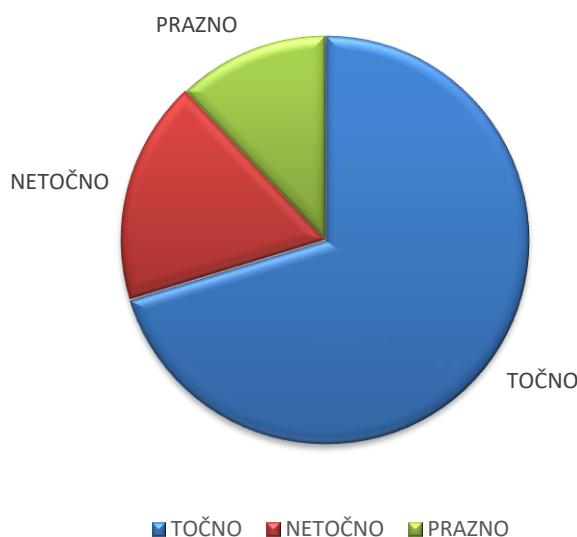
Prva kategorija imenica bile su: *more, nebo, jaje, oko* te su ovim imenicama učenici trebali odrediti srednji rod. To je točno učinilo njih 40 od mogućih 50.

Druga kategorija bile su imenice: *mrav*, *dan*, *novčanik*, *krov* i one pripadaju muškom rodu. Muški rod točno je odredio je ukupno 41.

Treća kategorija su imenice *vrata*, *kiša*, *susjeda*, *jabuka* koje pripadaju ženskom rodu i taj odgovor dalo je 44 ispitanika.

Treći zadatak obuhvatio je glagole kao vrstu riječi koju učenici obrađuju tijekom nastave hrvatskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Kako učenici u nižim razredima glagole kao i ostale vrste riječi usvajaju na razini prepoznavanja, tako je i zadatak sastavljen prema ishodima koji su navedeni u Nacionalnom kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik. Kao i za imenice, zadatak je podijeljen u dva dijela.

Prvi dio obuhvaća prepoznavanje glagola u tekstu, dok su u drugom dijelu ispitanici trebali razvrstati glagole prema onome što izriču (radnju, stanje i zbivanje). Ovaj zadatak, u oba dijela, imao je 36 točnih odgovora, što znači da je bilo 18 glagola za prepoznavanje u tekstu. Njih je kasnije trebalo podijeliti u tablicu prema tome što izriču, pa promatrajući cijeli zadatak, sadržavao je ukupno 36 bodova. Od ukupnog broja ispitanih učenika, njih 50 i 36 bodova ukupno u zadatku, dobivamo broj od ukupno 1800 bodova koje je bilo moguće ostvariti u ovom zadatku. Učenici su ostvarili 1265 bodova od ukupno 1800, što je zadovoljavajuća brojka točnih odgovora. Prema tome, netočnih odgovora bilo je 535. Od 535 netočnih odgovora, 6 učenika uopće nije riješilo ovaj zadatak što je 216 bodova, pa je tako od riješenih zadataka, netočnih odgovora ukupno bilo 319. Prosječan broj bodova koji su učenici ostvarili za ovaj zadatak bio je 25,3. Navedene podatke vidimo prikazane i tortnim grafom.

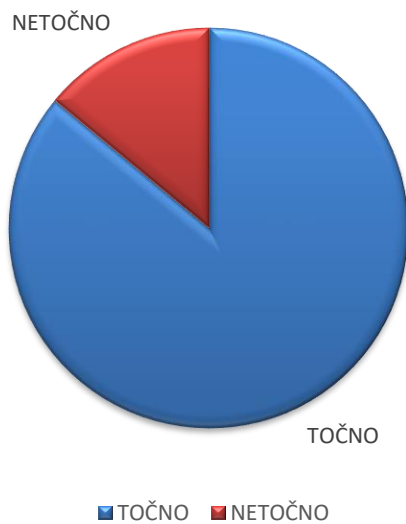

Graf 3. Odgovori učenika za 3. zadatak

Prilikom obrade rezultata, izvučeni su i podatci o tome koliko je učenika prepoznalo svaki pojedini glagol. Pa tako glagol *svanulo je* prepoznalo je ukupno 39 učenika, glagol *je milovalo* 36 učenika, *su jurili* 35

učenika, *je donijela* također 35 učenika. Glagol *krenuli smo* prepoznalo je 38 učenika, *smo napunili* 36 učenika, kao i glagol *smo stavili* koji je također prepoznalo 36 učenika. Glagol *smo kupili* prepoznalo je 32 učenika, dok je isti glagol samo u drugom licu, *je kupila*, prepoznalo 31 učenik, zatim glagol *smo se osladili* 29 učenika, *smo pokupili* 36 učenika, *je dostavio* 31 učenik, *smo pomogli* 25 učenika, glagol *raspreme* 32 učenika, glagol *otišli smo* 35 učenika, a glagol *igrati se* 34 učenika te glagol *obasjalo je* 36 učenika. Glagol *će biti* prepoznalo je samo 16 učenika od njih 50 što je maleni broj na ukupan broj učenika. Prema ovome vidimo kako su učenici dobro usvojili ovaj dio, ali svakako bi rezultati mogli biti i bolji. Najviše grešaka u ovom zadatku točnije najviše netočnih odgovora bilo je iz razloga jer su učenici podcrtavali glagole bez pomoćnih glagola te su tu gubili bodove.

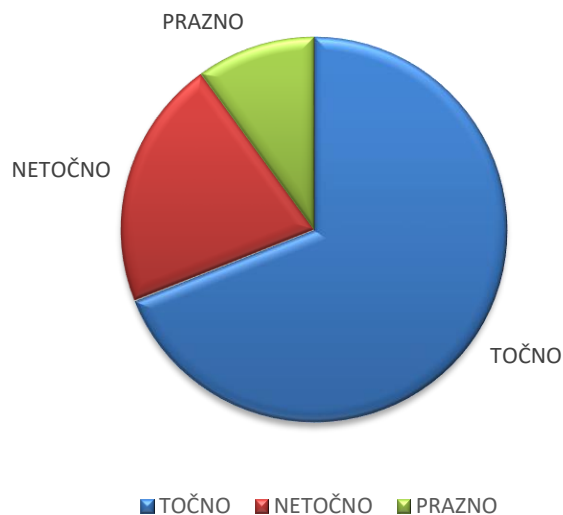
Četvrti zadatak bio je zaokružiti riječ koja ne pripada zadanom nizu. Niz se sastojao od sljedećih riječi: *torba stolac klupa čitam knjiga bojica*. Ovdje se od učenika zahtijevalo da među imenicama uoče uljeza točnije glagol *čitam*. Od 50 učenika, 43 ih je točno prepoznalo glagol među imenicama te su ostvarili jedan mogući bod u ovom zadatku. Sedmero učenika nije ostvarilo bod u ovom zadatku, već su zaokružili krivu riječ, zaokružili više riječi ili uopće nisu zaokružili niti jednu riječ. Prosječan broj bodova za ovaj zadatak bio je 0,86 što je dosta dobro i zadovoljavajuće.

Graf 4. Odgovori učenika za 4.zadatak

Peti zadatak obuhvatio je izricanje prošlog, sadašnjeg i budućeg vremena. U pisanoj provjeri učenicima bile su zadane tri rečenice, sve izrečene sadašnjim vremenom te se od njih zahtijevalo da ih napišu u prošlom i budućem vremenu. Ukupno je bilo moguće prikupiti 300 točnih odgovora, odnosno 300

ukupnih bodova za sve učenike. Učenici su ostvarili ukupno 207 bodova od mogućih 300 što je zadovoljavajuće. Prosječan broj bodova u ovom zadatku bio je 4,1 po učeniku. Netočnih odgovora bilo je 93, a od toga petero učenika nije uopće riješilo ovaj zadatak niti ostvarilo nijedan bod. Prema tome, vidimo kako je neodgovorenih bilo 30 odgovora ili 30 bodova nije ispunjeno, pa je netočnih odgovora bilo 63. dobivene rezultate vidimo prikazane i tortnim grafikonom.

Graf 5. Učenički odgovori za 5. zadatak

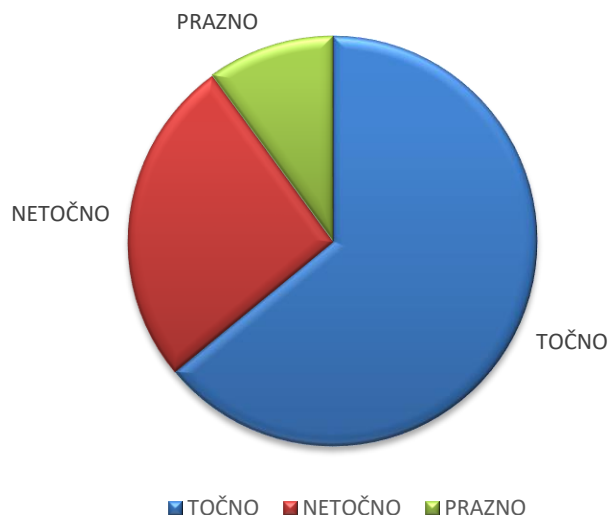
Prva rečenica bila je: „Tražim staru bakinu knjigu recepata.“ U prošlom i budućem vremenu točno ju je napisalo 46 učenika od 50.

Druga rečenica je glasila: „Mislim da me moj brat ne sluša dok mu čitam priču.“ Nju je u prošlom vremenu točno napisalo 14 učenika, dok ju je u budućem vremenu točno napisalo 16 učenika što je. Ova rečenica izazvala je najviše netočnih odgovora kod učenika te je među njima izazvala najviše pomutnje kako glasi u prošlom i budućem vremenu.

Treća rečenica bila je: „Pomažem mami da posadi cvijeće u vrtu.“ U prošlom vremenu točno ju je napisalo 46 učenika što je, dok ju je u budućem vremenu točno napisalo 45 učenika.

Šesti zadatak od učenika je zahtijevao načiniti glagole prema zadanim imenicama. Imenice koje su bile zadane su: *ples, cvijet, kiša, sunce, oblak*.

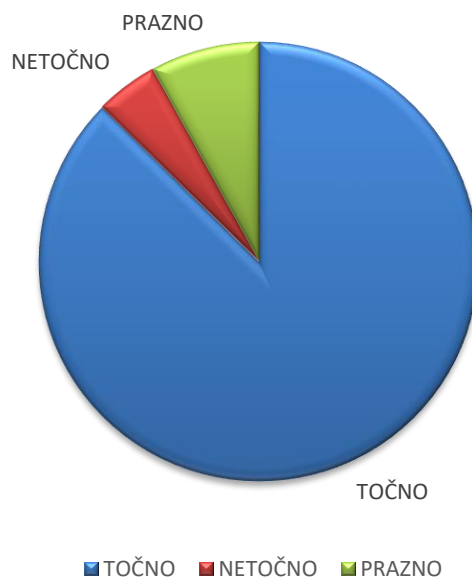
Ukupan broj bodova koji su učenici mogli ostvariti u ovom zadatku promatrajući cijelu ispitanu skupinu bio je 250. Učenici su ostvarili 160 bodova od ukupno 250 što je dobro, ali svakako je očekivani broj bodova za ovaj zadatak bio veći od dobivenog. Petero učenika nije ispunilo zadatak što je na cijelu ispitanu skupinu 25 bodova te je netočnih odgovora bilo ukupno 65. Dobiveni rezultati su dobri, ali svakako bi mogli biti i bolji.

Graf 6. Učenički odgovori za 6. zadatak

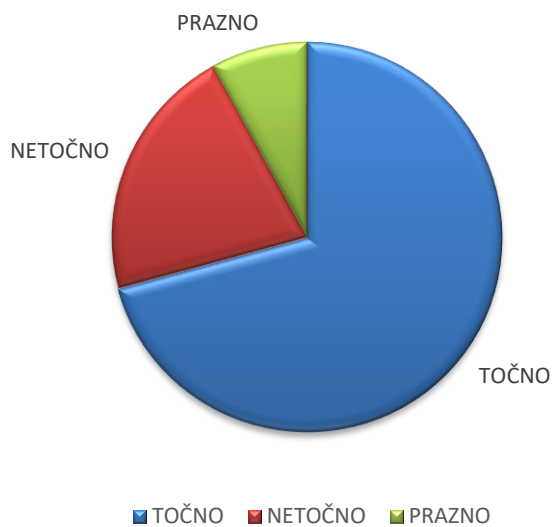
Pri obradi rezultata napravljen je pregled po svakoj zadanoj imenici koliko je učenika točno napisalo glagol načinjen od nje. Prema tomu od imenice *ples*, glagol *plesati* napisalo je 45 učenika, od imenice *cvijet*, glagol *cvjetati* napisalo je 43 učenika, od imenice *kiša*, glagol *kišiti* napisalo je 39 učenika. Najveću nedoumicu stvorile su imenice *sunce* i *oblak*, pa samim time manji je postotak točnih odgovora među njima. Od imenice *sunce*, glagol *sjati* napisalo je 11 učenika, dok u boljem postotku od imenice *oblak*, glagol *naoblačiti se* napisalo je 27 učenika.

Sedmi zadatak od učenika je tražio da iz zadanog teksta prepoznaju i podcrtaju sve pridjeve. Sedmi zadatak se sastoji od dvaju dijelova, kao i prvi i treći zadatak. Prepoznavanje pridjeva u tekstu prvi je dio zadatka, dok je drugi dio, da prepoznate pridjeve razvrstaju u tablicu prema tome jesu li oni opisni pridjevi, gradivni ili posvojni. Također kod razvrstavanja pridjeva u tablicu uz svaki pridjev trebalo je napisati i imenicu koju opisuje. U ovom zadatku bilo je moguće ostvariti ukupno 60 bodova, na način da su svi pridjevi prepoznati te da su svi dobro podijeljeni u tablicu sa pripadajućom imenicom. Od ukupno 60 bodova u ovom zadatku i 50 ispitanih učenika, ukupno je bilo moguće ostvariti 3000 bodova. Učenici su ostvarili njih 2622 što je dosta dobro. Prosječan broj bodova po učeniku bio je 52,44 što je vrlo zadovoljavajuće. Netočnih odgovora bilo je 378, a od toga četvero učenika uopće nije riješilo ovaj zadatak te je time oduzelo 240 bodova. Prema tome vidimo kako je zapravo netočnih bodova bilo 138 što je jako malo na ukupan broj bodova koji su učenici mogli ostvariti. Dobivene rezultate vidimo prikazane i grafikonom.

Graf 7. Učenički odgovori za 7. zadatak

Osmi zadatak od učenika je zahtijevao da po zadanim imenicama: *smijeh, tuga, radost, mrak, Zagreb, grad, selo, cvijet, snijeg, povrće*, napišu pridjeve koji imaju isti korijen riječi kao i zadana imenica. Ovaj zadatak ukupno je sadržavao 10 bodova, pa je 50 ispitanih učenika moglo ostvariti 500 bodova. Ukupno su učenici ostvarili 354 boda u ovom zadatku. Prosječan broj bodova po učeniku bio je 7,08 što je zadovoljavajuće. Netočnih odgovora bilo je 146, a od toga 40 bodova su neispunjeni zadatci te netočnih odgovora prema tome bilo 106.

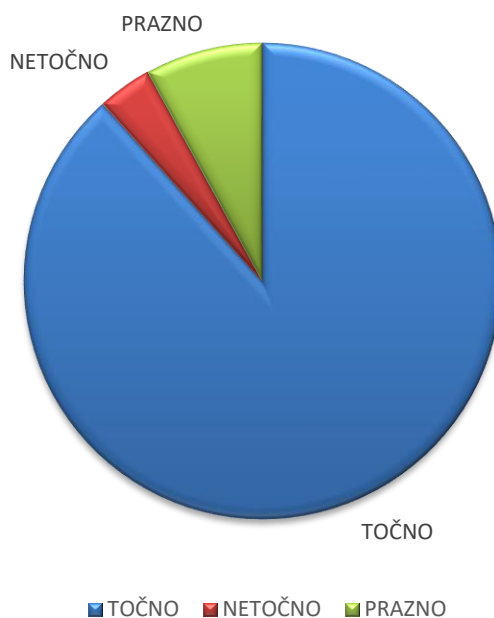

Graf 8. Odgovori učenika za 8. zadatak

Pa je tako od imenice *smijeh* pridjev *smiješan* napisalo 37 učenika, od imenice *tuga* pridjev *tužan* 38 učenika, od imenice *radost* pridjev *radostan* 37 učenika, od imenice *mrak* pridjev *mračan* 31 učenik, od imenice *Zagreb* pridjev *zagrebački* 35 učenika, od imenice *grad* pridjev *gradski* 35 učenika, od imenice *selo* pridjev *seoski* 38 učenika, od imenice *cvijet* pridjev *cvjetni* 38 učenika, od imenice *snijeg* pridjev *snježni* 37 učenika te od imenice *povrće* pridjev *povrtni* njih 34.

Deveti zadatak bio je zadan na način da su bili zadani spojevi riječi, te se od učenika tražilo da napišu pridjeve prema zadanim spojevima riječi. Zadano je 6 primjera spojeva riječi, od kojih su učenici trebali načiniti pridjeve. Zadani spojevi riječi bili su: *lutka od drva*, *salata od voća*, *brat od sestre*, *knjiga od Luke*, *stol od stakla*, *mama od Lucije*. Pridjevi su trebali glasiti: *drvena lutka*, *voćna salata*, *sestrin brat*, *Lukina knjiga*, *stakleni stol*, *Lucijina mama*.

Ovaj zadatak nosio je ukupno 6 bodova, a 50 ispitanih učenika ukupno je moglo ostvariti 300 bodova. Učenici su u ovom zadatku ostvarili 265 bodova. Prosječan broj bodova u ovom zadatku po svakom učeniku bio je 5,3 bodova. Četvero učenika nije riješilo ovaj zadatak pa je time izgubilo 24 boda od ukupnog broja. Netočnih odgovora bilo je 11 što je jako malo i učenici su na zadovoljavajućoj razini riješili ovaj zadatak.

Graf 9. Učenički odgovori 9. zadatka

Deseti, odnosno posljednji zadatak ove pisane provjere, načinjen je na način da su učenicima bile zadane rečenice gdje su imali jednu praznu crtu na koju je trebalo upisati pridjev koji treba biti načinjen od zadane imenice u zagradi. Zadane rečenice bile su:

Djevojčice igraju odbojku na _____ (škola) igralištu.

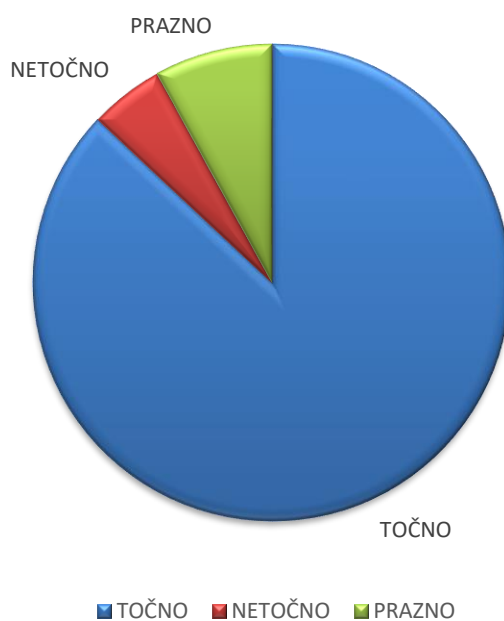
Učenici će uskoro ići na _____ (ljetno) praznike.

Najbolje torte pravi _____ (Ivana) mama.

_____ (Roko) djed priča najzanimljivije priče.

Učenici su trebali napisati pridjeve: *školskom, ljetne, Ivanina, Rokov*. Od njih 50, 45 ih je napisalo *školskom* i *Ivanina*, njih 44 je napisalo *ljetne*, a njih 43 učenika je napisalo *Rokov* na odgovarajućem mjestu.

Zadatak je ukupno imao mogućih 200 odgovora ili učenici su mogli ostvariti ukupno 200 bodova za ovaj zadatak. U ovom zadatku učenici su ostvarili 174 boda ukupno što je jako dobro i zadovoljavajuće. Neispunjenih zadataka bilo je četiri što je 16 bodova od ukupnog broja bodova koji su učenici mogli ostvariti. Prema tome, netočnih odgovora bilo je 10. možemo reći kako je ovaj zadatak riješen na zadovoljavajućoj razini, a rezultati su prikazani i tortnim grafikonom.

Graf 10. Odgovori učenika za 10. zadatak

Kompletna pisana provjera koju su učenici pisali, sadržavala je ukupno 181 bod, što znači da je svaki učenik mogao ostvariti ukupno 181 bod ukoliko točno riješi cijelu pisanu provjeru. Ispitani učenici, njih 50, ukupno je u ovoj pisanoj provjeri moglo ostvariti 9050 bodova. Prema dobivenim rezultatima, učenici su ostvarili 7088 bodova od ukupno 9050. Prosječan broj bodova koji je svaki učenik ostvario u ovoj pisanoj provjeri

je 141,76. Prema podacima koje smo dobili, vidimo kako imamo samo jednu učenicu koja je ostvarila 180 bodova u provjeri od ukupno 181, što je iznimno dobar rezultat. Sveukupno gledano, učenici su zadovoljavajuće riješili provjeru. U tablici ćemo dobivene rezultate prikazati deskriptivnom statistikom.

	Deskriptivna statistika							
	Uzorak	Aritmetička sredina	Medijan	Minimum	Maximum	Donji kvartil	Gornji kvartil	Std.Dev.
1.	50	37.46	38	16	50	33.0000	45.0000	9.53
2.	50	2.50	3	0	3	3.0000	3.0000	1.02
3.	50	25.30	28	0	36	24.0000	32.0000	10.47
4.	50	0.86	1	0	1	1.0000	1.0000	0.35
5.	50	4.14	4	0	6	4.0000	6.0000	1.70
6.	50	3.20	3.5	0	5	3.0000	4.0000	1.54
7.	50	52.44	57.5	0	60	53.0000	60.0000	15.94
8.	50	7.08	9	0	10	4.0000	10.0000	3.52
9.	50	5.30	6	0	6	6.0000	6.0000	1.81
10.	50	3.48	4	0	4	4.0000	4.0000	1.18
UKU.	50	141.76	148.5	21	180	130.0000	159.0000	29.52

Tablica 1. Deskriptivna statistika na ukupnom uzorku

U prikazanoj tablici vidimo kako je medijan veći u odnosu na aritmetičku sredinu. Medijan prikazuje središnju vrijednost koja se nalazi u poretku. Pa tako za prvi zadatak medijan je 38 učeničkih bodova, zatim za drugi zadatak je 3 učenička boda što je i maksimalni broj bodova za taj zadatak. U trećem zadatku medijan nam pokazuje središnju vrijednost od 28 bodova, dok je za četvrti zadatak ta vrijednost 1 bod, za peti zadatak središnja vrijednost medijana je 4 boda, za šesti zadatak to je 3,5 boda, za sedmi zadatak to je 57, 5 bodova. U osmom zadatku vidimo kako je središnja vrijednost ili medijan 9 bodova dok je u devetom zadatku ona 6 bodova što je i maksimalni broj bodova za taj zadatak kao i u desetom zadatku gdje je medijan 4 boda što je opet maksimalni broj bodova. Prema ovim rezultatima vidimo kako su učenici dobro riješili zadanu provjeru, a to nam govori i medijan za ukupan broj bodova po svakom učeniku, a u ovom slučaju medijan je 148,5 bodova što je dobar rezultat na ovoj provjeri.

Na temelju dobivenih i prikazanih rezultata vidimo kako su ispitani učenici usvojili gramatičku normu na zadovoljavajućoj razini. Narušavanje norme najviše je vidljivo u drugom dijelu prvog i trećeg zadatka gdje su učenici trebali imenice razvrstati prema broju točnije ovisno o tome jesu li u jednini ili u množini te u trećem zadatku gdje su glagole trebali razvrstati prema onome što izriču te su dosta bodova gubili u tim dijelovima zadataka. Također, pokazalo se da je narušavanje gramatičke norme prisutno i u petom zadatku gdje su učenici trebali zadane rečenice napisati u prošlom i budućem vremenu, kao i u šestom zadatku gdje su od zadanih imenica trebali načiniti glagole.

Narušavanje se nije pokazalo u nekom većem broju kao i u odnosu na ostale zadatke gdje se ispitivala gramatička norme jer je uzorak na kojem se ispitivala gramatička norma mali te nije reprezentativan, ali možemo reći kako je dobiveni rezultat učenika zadovoljavajući te su učenici dobro ovladali gramatičkom normom te nije uočeno njezino veće narušavanje kod učenika. Ovim rezultatima potvrdili smo prvu postavljenu hipotezu gdje smo pošli od pretpostavke da će narušavanje gramatičke norme među učenicima biti nisko te da će učenička ovladanost gramatikom biti zadovoljavajuća. Ovi rezultati mogu biti smjernica učiteljima za daljnji rad u razredu kako bi se određeni nedostaci gdje je prisutno narušavanje norme uklonili te učenici na kraju četvrtog razreda osnovne škole imali kvalitetne temelje na kojima će graditi buduća znanja vezana uz hrvatski jezik i njegovu uporabu u svakodnevnom životu.

9.2. RAZLIKE U NARUŠAVANJU GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA ZADARSKE ŽUPANIJE U ODNOSU NA SPOL UČENIKA

U ovom dijelu rada prikazat ćemo rezultate učenika prikazujući razliku u odnosu na spol učenika. Kako i navode Markočić Dekanić i drugi (2020) vidimo da provedenim PISA istraživanjem iz 2018. godine „djevojčice su pokazale statistički značajnu razliku te pokazale bolje rezultate u odnosu na dječake.“ U ovom istraživanju sudjelovalo je 24 dječaka odnosno ispitanika muškog spola te 26 ispitanica ženskog spola. Rezultati su izraženi u bodovima koji su učenici ukupno ostvarili za pojedini zadatak. Na početku obrade ovih rezultata prikazat ćemo tablicu s deskriptivnom statistikom gdje ćemo obratiti pozornost na medijan, s obzirom da ćemo u nastavku koristiti neparametrijski test jer rezultati nisu prikazani u mjernim jedinicama i nisu normalno distribuirani točnije korištena je ordinalna ljestvica te je uzorak na kojem je provedeno istraživanje mali i nije reprezentativan. (Mužić, 2004)

Deskriptivna statistika prema spolu – dječaci								
	Uzorak	Aritmetička sredina	Medijan	Minimum	Maximum	Donji kvartil	Gornji kvartil	Std.Dev.
1.	24	36.33	38	17	50	30.5000	43.5000	9.27
2.	24	2.42	3	0	3	2.0000	3.0000	1.02
3.	24	23.79	28	0	35	23.0000	31.5000	11.62
4.	24	0.83	1	0	1	1.0000	1.0000	0.38
5.	24	3.96	4	0	6	4.0000	5.5000	1.83
6.	24	3.08	3	0	5	2.5000	4.0000	1.53
7.	24	52	58	0	60	53.0000	60.0000	16.42
8.	24	6.75	7.5	0	10	4.5000	10.0000	3.58
9.	24	5.42	6	0	6	6.0000	6.0000	1.69
10.	24	3.375	4	0	4	3.5000	4.0000	1.28
UKU.	24	137.96	141	76	168	125.0000	155.5000	22.41

Tablica 2. Deskriptivna statistika prema spolu – dječaci

Deskriptivna statistika prema spolu – djevojčice								
	Uzorak	Aritmetička sredina	Medijan	Minimum	Maximum	Donji kvartil	Gornji kvartil	Std.Dev.
1.	26	38.50	40	16	50	33.0000	48.0000	9.82
2.	26	2.58	3	0	3	3.0000	3.0000	1.03
3.	26	26.69	28	0	36	24.0000	33.0000	9.29
4.	26	0.88	1	0	1	1.0000	1.0000	0.33
5.	26	4.31	4	0	6	4.0000	6.0000	1.59
6.	26	3.31	4	0	5	3.0000	4.0000	1.57
7.	26	52.85	57.5	0	60	54.0000	60.0000	15.79
8.	26	7.38	10	0	10	4.0000	10.0000	3.51
9.	26	5.19	6	0	6	6.0000	6.0000	1.94
10.	26	3.58	4	0	4	4.0000	4.0000	1.10
UKU.	26	145.27	154	21	180	141.0000	165.0000	34.92

Tablica 3. Deskriptivna statistika prema spolu – djevojčice

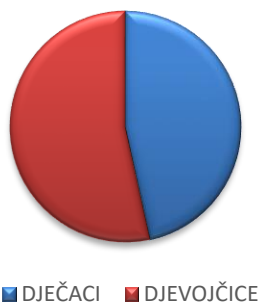
Kada promatramo ove dvije tablice kojima je dan pregled podataka deskriptivne statistike, vidimo kako je mala razlika između medijana kod dječaka i djevojčica, većinom je ista ili razlika u jedan ili pola boda, jedino je malo veća razlika vidljiva u osmom zadatku od 2,5 koja je veća za djevojčice u odnosu na dječake. Također, aritmetička sredina ne pokazuje neku veću razliku u bodovima među dječacima i djevojčicama iako se vidi da su djevojčice i po medijanu i po aritmetičkoj sredini bolje riješile provjeru. Da bi ispitali postoji li statistički značajna razlika u rezultatima među dječacima i djevojčicama, korišten je Mann – Whitney U.test. To je neparametrijski test koji ispituje dvije skupine i uspoređuje rangove koji su zadani u našem slučaju broj bodova koji su učenici ostvarili u pisanoj provjeri. U prikazanoj tablici su svi podatci dobiveni ovim testom, a kasnije kroz svaki zadatak ćemo objasniti dobiveni p koji nam govori postoji li ili

ne postoji statistički značajna razlika među ispitanim učenicima koji su muškog i onima koji su ženskog spola. Ukoliko je p veći od 0,05 znači da ne postoji statistički značajna razlika među ispitanima grupama, a ako je p manji od 0,05 znači da postoji statistički značajna razlika.

Zadatak	Suma rangova 1.grupa - dječaci	Suma rangova 2.grupa djevojčice	U	Z	p
1.	571,5	703,5	271,5	-0,78	0,44
2.	576,5	698,5	276,5	-0,68	0,5
3.	572	703	272	-0,77	0,44
4.	596	679	296	-0,3	0,76
5.	584,5	690,5	284,5	-0,52	0,6
6.	581,5	693,5	281,5	-0,58	0,56
7.	596	679	296	-0,3	0,76
8.	570,5	704,5	270,5	-0,8	0,43
9.	632	640	292	-0,38	0,7
10.	592	683	292	-0,38	0,7
UKU.	514,5	760,5	214,5	-1,88	0,06

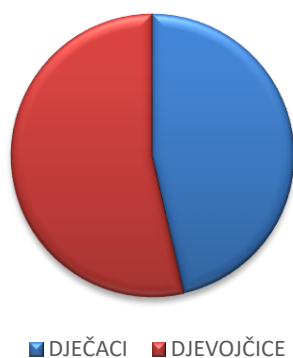
Tablica 4. Rezultati dobiveni neparametrijskim testom za testiranje razlika - spol

U prvom zadatku gdje su učenici imali za zadatak prepoznati imenice u tekstu te ih u tablici podijeliti na imenice u jednini i množini. Iznijet ćemo rezultate dobivene za djevojčice i dječake kroz cijeli prvi zadatak kojeg su rješavali. Kako su učenici u prvom zadatku trebali prvo prepoznati imenice pa ih potom podijeliti na imenice u jednini i imenice u množini, zadatak je ukupno imao 50 bodova. Djevojčica je bilo 26 te su one ukupno za prvi zadatak mogle ostvariti 1300 bodova. Od njih 1300, učenice su ostvarile njih 1001 bod, a prosječan broj bodova po zadatku učenice su imale 38,5. S druge strane, dječaka je bilo 24, pa su oni ukupno mogli ostvariti 1200 bodova za ova zadatak. Oni su ostvarili njih 872, dok je prosječan broj bodova po zadatku bio 36,33. Vidimo kako su prema bodovima djevojčice ipak malo bolje riješile ovaj zadatak u odnosu na dječake. Kada promatramo rezultate neparametrijskog testa gdje smo ispitali statističku značajnost vidimo kako je p 0,44 što znači da nema statistički značajne razlike među ispitanim grupama u ovom zadatku.

Graf 11. Odgovori 1.zadatka prema spolu

Drugi zadatak bio je odrediti rod zadanim imenicama. Zadane su bile tri grupe imenica, svaka grupa predstavljala je određeni rod imenica te su učenici trebali točno odrediti kojem rodu svaka grupa pripada. Zadatak je ukupno nosio 3 boda, pa su ženski ispitanici, njih 26, mogle sakupiti ukupno 78 bodova za ovaj zadatak. Od mogućih 78 bodova u ovom zadatku, djevojčice su ostvarile 67 bodova. Prosječan broj bodova koji je ostvarila svaka ženska ispitana osoba bio je 2,58. Dječaci su u ovom zadatku mogli ostvariti ukupno 72 boda. Njih 24 ispitanih muških osoba, ostvarilo je 58 bodova za ovaj zadatak, a prosječan broj bodova u ovom zadatku po osobi je 2,42. Vidimo kako je opet razlika među dječacima i djevojčicama malena, ali djevojčice su bodovno bolje riješile ovaj zadatak. U ovom zadatku, p iznosi 0,50 što nam opet govori da nema statistički značajne razlike među grupama.

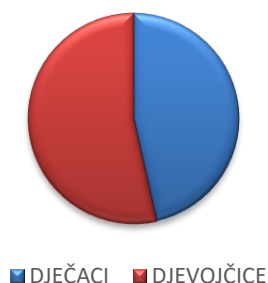
Graf 12. Odgovori 2.zadatka prema spolu

Treći zadatak od učenika je zahtijevao znanje glagola, točnije prepoznavanje glagola u tekstu te njihovu podjelu na glagole radnje, stanja ili zbivanja. Učenicima je bio zadan tekst gdje se nalazilo ukupno 18 glagola koje su trebali prepoznati i podcrtati te ih kasnije razvrstati u tablicu prema tome što izriču, radnju, stanje ili zbivanje. Djevojčice su ukupno u ovom zadatku mogle ostvariti 936 bodova. Njih 26 ostvarilo je 694 boda, a prosječan broj bodova po zadatku bio je 26,69, dok je maksimalni broj bodova u zadatku bio 36. Dječaci su ukupno mogli ostvariti 864 boda za ovaj zadatak, a ostvarili su ih 571. Prosječan broj bodova u zadatku po svakom muškom ispitaniku je 23,79 što je manje nego djevojčice. Vidimo kako su i u ovom zadatku djevojčice imale bolje rezultate, ali p iznosi 0,44 te nema statistički značajne razlike među dječacima i djevojčicama.

Graf 13. Odgovori 3.zadatka prema spolu

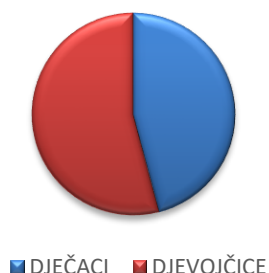
Četvrti zadatak bio je odrediti koja riječ ne pripada zadanom nizu. Djevojčice su ostvarile 23 boda od mogućih 26 za ovaj zadatak. Prosječan broj bodova po svakoj učenici bio je 0,88. Dječaci su, s druge strane ukupno ostvarili 20 bodova od mogućih 24, a prosječan broj bodova po svakom učeniku je 0,83. Opet vidimo kako su djevojčice bolje riješile zadatak i ostvarile bolje rezultate u odnosu na dječake iako je razlika među njima minimalna. Gledajući statističku značajnost vidimo kako je p 0,76 što znači da nema statistički značajne razlike.

Graf 14. Odgovori 4.zadatka prema spolu

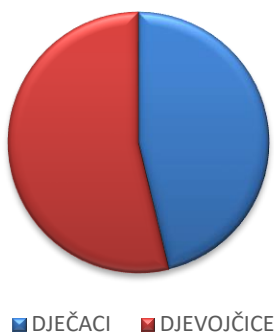
Peti zadatak je od učenika zahtijevao da zadanu rečenicu u sadašnjem vremenu napišu u prošlom i budućem vremenu. Zadane su bile tri rečenice u sadašnjem vremenu i svaku je trebalo napisati i u prošlom i u budućem vremenu. Djevojčice su ukupno ostvarile 112 bodova u ovom zadatku od maksimalnih 156. Prosječan broj bodova po svakoj učenici bio je 4,31. Dječaci su u ovom zadatku ukupno ostvarili 95 bodova od maksimalnih 144, a prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je 3,96. Vidimo kako su djevojčice

ponovno bolje riješile zadatak i ostvarile bolji rezultat u odnosu na dječake. U ovom slučaju p je opet veći od 0,05 te iznosi 0,60 te ni u ovom zadatku nema statistički značajne razlike.

Graf 15. Odgovori 5.zadatka prema spolu

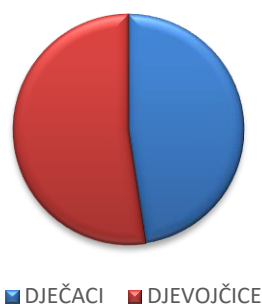
Šesti zadatak u kojem su učenici prema zadanim imenicama trebali načiniti glagole. Zadanih je bilo 5 imenica. Djevojčice su ukupno mogle ostvariti 130 bodova u ovom zadatku, a ostvarile su njih 86. Prosječan broj bodova po svakoj učenici bio je 3,31. Dječaci su u ovom zadatku mogli ostvariti ukupno 120 bodova. Ostvarili su njih 74, a prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je 3,08. Vidimo kako je razlika među rezultatima kod djevojčica i dječaka malena, ali ipak djevojčice su bolje riješile zadatak. U ovom zadatku p iznosi 0,56 te nema statistički značajne razlike među ispitanim učenicima točnije nema statistički značajne razlike između dječaka i djevojčica.

Graf 16. Odgovori 6. zadatka prema spolu

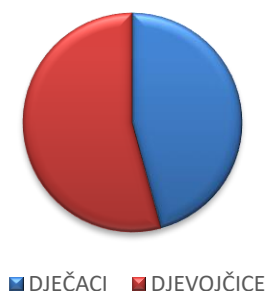
Sedmi zadatak je kao i prvi i treći zadatak podijeljen u dva dijela. Učenici su trebali pokazati znanje koje su usvojili vezano uz pridjeve kao vrstu riječi. Zadan im je bio tekst u kojem se nalazilo 30 pridjeva te su

ih trebali podcrtati u tekstu i potom ih podijeliti u tablicu prema tome jesu li opisni, posvojni ili gradivni pridjevi. Uz svaki pridjev koji su napisali u tablicu trebali su napisati i imenicu koju taj pridjev opisuje. Učenice su u ovom zadatku ostvarile ukupno 1374 boda od ukupno 1560 što je zadovoljavajuće. Prosječan broj bodova po svakoj učenici bio je 52,85. Dječaci su s druge strane, ostvarili ukupno 1248 bodova od maksimalnih 1440. prosječan broj bodova po svakom učeniku u ovom zadatku bio je 52. Vidimo kako je razlika među dobivenim rezultatima malena, ali su djevojčice za nijansu bolje riješile ovaj zadatak ipak p nam iznosi 0,76 te nema statistički značajne razlike za ovaj zadatak.

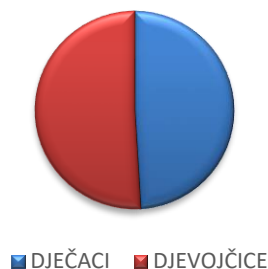
Graf 17. Odgovori 7.zadatka prema spolu

Osmi zadatak bio je zadan na način da su učenici od zadanih imenica trebali načiniti pridjev koji ima isti korijen riječi kao imenica. Ukupno je bilo zadano deset imenica te je trebalo načiniti deset pridjeva što znači da je zadatak ukupno imao 10 bodova. Djevojčice su ostvarile 192 boda u ovom zadatku od maksimalnih 260. Prosječan broj bodova po svakoj učenici bio je 7,38. Dječaci su ostvarili 162 boda od ukupno 240 dok je prosječan broj bodova po učeniku bio 6,75. Ovdje je razlika među dobivenim rezultatima nešto veća te opet ide u korist djevojčica koje su bolje riješile zadatak. Kao ni u ostalim zadacima, ni ovom nema statistički značajne razlike među ispitanim učenicima jer p iznosi 0,43.

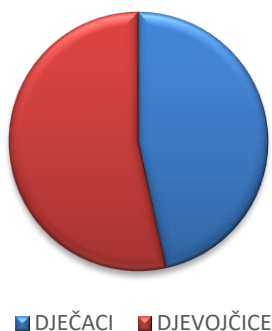
Graf 18. Odgovori 8.zadatka prema spolu

Deveti zadatak bio je zadan na način da su učenici od spojeva riječi trebali načiniti pridjeve. Ukupno je bilo zadano šest spojeva riječi. Djevojčice su ukupno mogle ostvariti 156 bodova u ovom zadatku, a ostvarile su 135 dok je prosječan broj bodova po svakoj učenici bio 5,19. Dječaci su u ovom zadatku ostvarili ukupno 130 bodova od 144 maksimalna boda, a prosječan broj bodova po učeniku bio je 5,42. Ovdje vidimo kako su dječaci bolje riješili zadatak u odnosu na djevojčice, no nema statistički značajne razlike jer je p veći od 0,05 i iznosi 0,70.

Graf 19. Odgovori 9.zadatka prema spolu

Deseti zadatak bio je zadan na način da učenici moraju od imenice u zagradi načiniti pridjev da se slaže s kontekstom rečenice. Ukupno je bilo potrebno načiniti četiri pridjeva. Djevojčice su u ovom zadatku ukupno ostvarile 93 boda od mogućih 104, a prosječan broj bodova po učenici bio je 3,57. Dječaci su u ovom zadatku ostvarili 81 bod od maksimalnih 96, a prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je 3,375. Djevojčice su i ovaj zadatak bolje riješile u odnosu na dječake. Statistički značajna razlika ne postoji ni u ovom zadatku jer p iznosi 0,70.

Graf 20. Odgovori 10.zadatka prema spolu

Kada promatramo ukupan broj bodova po cijeloj pisanoj provjeri koja je imala 181 bod, djevojčice su ostvarile 3 777 bodova od maksimalnih 4 706 te se prosječan broj bodova po svakoj učenici u ovoj pisanoj provjeri bio 145,27. Dječaci su u cijeloj pisanoj provjeri ostvarili 3311 bod od maksimalnih 4 344 te se prosječan broj bodova u cijelom ispitu bio 137,96. Korištenjem neparametrijskog testa za testiranje razlika, vidimo kako ne postoji statistički značajna razlika ni na ukupnom pregledu bodova koje su učenici ostvarili u pisanoj provjeri jer p iznosi 0,06, vidimo kako je p jako blizu da razlika među učenicima postane statistički značajna, ali nije. Razlog tome je maleni uzorak ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju te samim time uzorak nije reprezentativan. Pri nekom većem broju ispitanika razlika bi se mogla uočiti. Vidimo kako su bodovno djevojčice bolje riješile pisanu provjeru u odnosu na dječake te bi na nekom većem uzorku ispitanika ta razlika postala izraženija, a posebno u višim razredima škole kada bi i obujam gradiva bio veći i opsežniji. Ovime smo potvrdili postavljenu hipotezu kako će učenice pokazati bolje znanje u odnosu na učenike. U ovom istraživanju, učenice su pokazale bolje rezultate, ali ne postoji statistički značajna razlika među ispitanim grupama. Kao što smo već i naveli, razlog je mali broj ispitanika te uzorak nije reprezentativan, svakako na nekom većem uzorku razlika bi bila vidljiva te je ta razlika već i potvrđena PISA istraživanjem provedenim 2018.godine. (Markočić, Dekanić i dr. 2020).

9.3. RAZLIKE U NARUŠAVANJU GRAMATIČKE NORME MEĐU UČENICIMA ČETVRTIH RAZREDA SEOSKIH ŠKOLA (OŠ BRAĆA RIBAR) U ODNOSU NA UČENIKE ČETVRTIH RAZREDA GRADSKE ŠKOLE (OŠ ZADARSKI OTOCI)

U posljednjem dijelu ovog istraživanja, prikazat ćemo rezultate dobivene prema mjestu pisanja, točnije na učenike koji pohađaju seosku školu i učenike koji pohađaju gradsku školu. Na početku istraživanja pošli smo od pretpostavke da će učenici gradske škole ostvariti bolji rezultat u odnosu na učenike seoske škole. Pretpostavku možemo i opravdati radom Jošić, Japelj Pavešić, Gutvajn i Rožman (2019) koji navode kako učenici gradskih škola imaju više mogućnosti u odnosu na ostale, također, imaju bolje uvjete rada, učenja i poučavanja što bi trebalo rezultirati bolji učeničkim postignućima. Učenika seoske škole OŠ Braća Ribar Posedarje kojoj pripada i pet područnih škola, sudjelovalo je njih 28, dok je učenika koji pripadaju gradskoj školi OŠ Zadarski otoci bilo 22. Rezultate ćemo prikazati bodovno na način da će se prikazati ukupan broj bodova koji su svi učenici ostvarili za svaki pojedini zadatak. Kao i za spol, prikazat ćemo tablicu s

deskriptivnom statistikom gdje ćemo objasniti medijan, nakon toga analizirat ćemo svaki zadatak pojedinačno te ćemo neparametrijskim testom za testiranje razlika gdje ispituje postoji li statistički značajna razlika među grupama, točnije koristili smo Mann – Whitney U. test za ispitivanje statističke značajnosti.

Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto – seoska škola								
	Uzorak	Aritmetička sredina	Medijan	Minimum	Maximum	Donji kvartil	Gornji kvartil	Std.Dev.
1.	28	39.61	39.5	20	50	35.0000	48.0000	8.69
2.	28	2.57	3	0	3	3.0000	3.0000	0.88
3.	28	25.29	30.5	0	36	21.0000	33.5000	11.87
4.	28	0.79	1	0	1	1.0000	1.0000	0.42
5.	28	4.43	4	0	6	4.0000	6.0000	1.59
6.	28	4	4	1	5	4.0000	5.0000	0.90
7.	28	56.43	60	0	60	57.5000	60.0000	11.29
8.	28	7.68	10	0	10	5.5000	10.0000	3.42
9.	28	5.43	6	0	6	6.0000	6.0000	1.57
10.	28	3.57	4	0	4	4.0000	4.0000	0.99
UKU.	28	149.79	154	93	180	141.0000	161.5000	20.27

Tablica 5. Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto - seoska škola

Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto – gradska škola								
	Uzorak	Aritmetička sredina	Medijan	Minimum	Maximum	Donji kvartil	Gornji kvartil	Std.Dev.
1.	22	34.73	36.5	16	49	27.0000	43.0000	10.04
2.	22	2.41	3	0	3	3.0000	3.0000	1.18
3.	22	25.32	28	0	34	24.0000	30.0000	8.63
4.	22	0.95	1	0	1	1.0000	1.0000	0.21
5.	22	3.77	4	0	6	4.0000	4.0000	1.79
6.	22	2.18	3	0	5	1.0000	3.0000	1.59
7.	22	47.36	54	0	60	52.0000	56.0000	19.50
8.	22	6.32	7	0	10	4.0000	10.0000	3.58
9.	22	5.14	6	0	6	6.0000	6.0000	2.09
10.	22	3.36	4	0	4	4.0000	4.0000	1.39
UKU.	22	131.55	141	21	168	124.0000	155.0000	36.19

Tablica 6. Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto - gradska škola

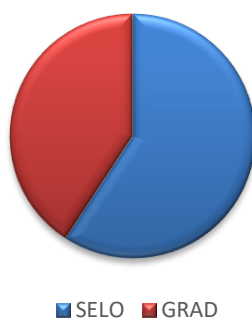
Iz prikazanih podataka vidimo kako razlika među učenicima postoji, ali je mala. Promatrajući medijan kao dio deskriptivne statistike, vidimo kako je razlika mala te ide u korist učenika na selu koji su bolje riješili pisanu provjeru. Isto to nam govori i aritmetička sredina koja također pokazuje malu razliku među učenicima i njihovim rezultatima. Da bi utvrdili postoji li statistički značajna razlika među ispitanim grupama korišten je Mann – Whitney U. test, koji je neparametrijski test koji ispituje dvije skupine te

uspoređuje rangove. Taj test nam govori postoji li statistički značajna razlika ili ne postoji. Ukoliko je p veći od 0,05 ne postoji statistički značajna razlika, a ako je p manji od 0,05 onda postoji statistički značajna razlika među ispitanicima. U tablici ćemo prikazati sve podatke dobivene ovim testom.

Zadatak	Suma rangova 1.grupa - selo	Suma rangova 2.grupa - grad	U	Z	p
1.	803,5	471,5	218,5	1,74	0,08
2.	725,5	549,5	296,5	0,21	0,83
3.	776,5	498,5	245,5	1,21	0,23
4.	662	613	256	-1,01	0,31
5.	777,5	497,5	244,5	1,23	0,22
6.	926	349	96	4,13	0,00
7.	915	360	107	3,92	0,00
8.	790,5	484,5	231,5	1,49	0,14
9.	709	566	303	-0,09	0,93
10.	722,5	552,5	299,5	0,16	0,89
UKU.	808,5	466,5	213,5	1,84	0,07

Tablica 7. Podatci dobiveni neparametrijskim testom za testiranje razlika – mjesto

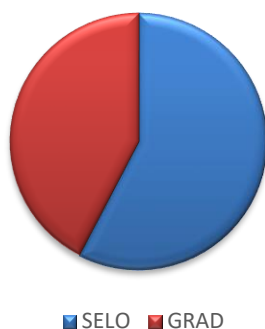
U prvom zadatku učenici su dobili zadatak prepoznati imenice u tekstu te ih podijeliti u tablicu ovisno jesu li u jednini ili množini. Učenici koji pripadaju seoskoj školi u ovom zadatku ukupno su mogli ostvariti 1 400 bodova, a ostvarili su 1 109 bodova. Prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je 39,61 bod. Učenici u gradskoj školi ostvarili su 764 boda od maksimalnih 1 100, a prosječan broj bodova po učeniku bio je 34,73. Prema dobivenim rezultatima vidimo kako su učenici koji pripadaju seoskoj školi bolje riješili ovaj zadatak u odnosu na učenike gradske škole. U ovom zadatku nema statistički značajne razlike među ispitanicima jer p iznosi 0,08.

Graf 21. Odgovori 1.zadatka prema mjestu boravka

Drugi zadatak je od učenika zahtijevao da zadanoj grupi imenica odrede rod kojem pripadaju. Učenici koji pripadaju seoskoj školi u ovom zadatku ostvarili su 72 boda od maksimalnih 84, dok su učenici gradske

škole u ovom zadatku ostvarili 53 boda od maksimalnih 66. Prosječan broj bodova po učeniku za seosku školu bio je 2,57, a za gradsku 2,41 bod. Učenici seoske škole ostvarili su bolji rezultat u odnosu na učenike gradske škole. U ovom zadatku također nema statistički značajne razlike, a to vidimo jer p iznosi 0,83.

Graf 22. Odgovori 2. zadatka prema mjestu boravka

Treći zadatak je od učenika tražio da u zadanom tekstu prepoznaju sve glagole i podcrtaju ih te ih nakon toga podijele u tablicu ovisno izriču li radnju stanje ili zbivanje. Dobiveni rezultati nam ukazuju kako su učenici seoske škole ostvarili 708 bodova od ukupno 1008 dok su učenici gradske škole ostvarili 557 bodova od ukupno 792. Prosječan broj bodova po svakom učeniku u seoskoj školi bio je 25,29 dok je kod učenika gradske škole 25,32. Vidimo kako su učenici gradske škole za nijansu bolje riješili zadatak u odnosu na učenike seoske škole. U ovom zadatku nismo dobili statistički značajnu razliku, vidimo da nam je p veći od 0,05 odnosno za ovaj zadatak on iznosi 0,23.

Graf 23. Odgovori 3.zadatka prema mjestu boravka

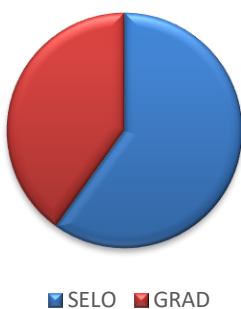
Četvrti zadatak bio je prepoznati uljeza među zadanim riječima. Učenici gradske škole u ovom zadatku ostvarili su 21 od maksimalnih 22 boda, dok su učenici seoske škole ostvarili 22 od 28 ukupnih bodova.

Vidimo kako je razlika malena, ali s obzirom da je učenika koji pripadaju seoskoj školi više veća je razlika ostvarenih bodova i ukupnog broja bodova. Prosječan broj bodova po svakom učeniku u gradskoj školi bio je 0,95 dok je kod učenika u seoskoj školi 0,79. Vidimo kako su učenici gradske škole bolje riješili ovaj zadatak. Ovdje isto nismo dobili statistički značajnu razliku, p iznosi 0,31 što je veće od 0,05.

Graf 24. Odgovori 4. zadatka prema mjestu boravka

Peti zadatak od učenika je tražio da zadane rečenice u sadašnjem vremenu napišu u prošlom i budućem vremenu. Učenici seoske škole ukupno su mogli ostvariti 168 bodova u ovom zadatku, a ostvarili su njih 124, dok su učenici gradske škole ostvarili 83 boda od maksimalnih 132. Prosječan broj bodova po svakom učeniku u seoskoj školi bio je 4,43 dok je u gradskoj školi bio 3,77. Vidimo kako su učenici seoske škole bolje riješili ovaj zadatak. U ovom zadatku p iznosi 0,22 te nema statistički značajne razlike za ovaj zadatak među ispitanim grupama.

Graf 25. Odgovori 5. zadatka prema mjestu boravka

Šesti zadatak bio je načiniti glagole od zadanih imenica. Ukupan broj bodova za učenike seoske škole bio je 140, a za učenike gradske škole 110. Učenici seoske škole ostvarili su 112 bodova, dok su učenici gradske škole ostvarili 48 bodova. Prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je u seoskoj školi 4 boda, a u gradskoj školi 2,18. Vidimo kako su učenici seoske škole bolje riješili ovaj zadatak. Za ovaj zadatak p iznosi 0,00 što je statistički značajna razlika, što vidimo i po bodovima točnije vidimo da je velika razlika među ostvarenim bodovima.

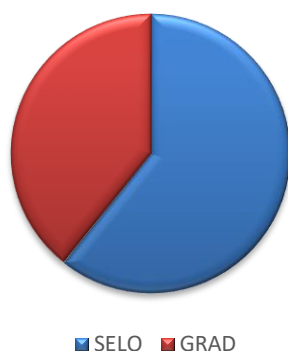
Graf 26. Odgovori 6.zadatka prema mjestu boravka

Sedmi zadatak podijeljen je u dva dijela. Učenicima je bio zadan tekst gdje su u prvome dijelu trebali prepoznati sve pridjeve, a zatim u drugom dijelu odrediti i razvrstati ih u tablicu ovisno o tome jesu li opisni, gradivni ili posvojni. Učenici seoske škole u ovom zadatku ostvarili su 1 580 bodova od ukupno 1 680 dok su učenici gradske škole ostvarili 1 042 boda od ukupno 1 320 bodova. Prosječan broj bodova kod učenika koji pripadaju seoskoj školi bio je 56,43 boda dok je kod učenika koji pripadaju gradskoj školi to bilo 47,36 bodova. U ovom zadatku kao i u prethodnom p iznosi 0,00 što nam govori da postoji statistički značajna razlika među ispitanim grupama odnosno da su učenici na selu bolje riješili zadatak, to nam govore i ostvareni bodovi učenika.

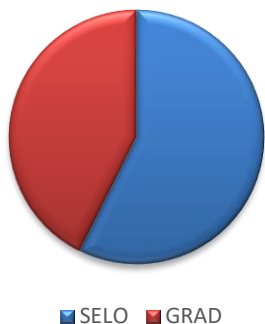
Graf 27. Odgovori 7. zadatka prema mjestu boravka

Osmi zadatak od učenika je zahtijevao načiniti pridjeve od zadanih imenica tako da korijen riječi bude isti kod imenice i načinjenog pridjeva. Učenici seoske škole mogli su ukupno ostvariti 280 bodova u ovom zadatku, a učenici gradske škole 220 bodova ukupno. Učenici seoske škole ostvarili su 215 bodova, dok su učenici gradske škole ostvarili 139 bodova. Vidimo kako su učenici seoske škole bolje riješili ovaj zadatak. Prosječan broj bodova po svakom učeniku koji pripada seoskoj školi bio je 7,68 bodova, a kod učenika koji pripadaju gradskoj školi to je bilo 6,32 boda. Za ovaj zadatak p iznosi 0,14 što nam govori da ne postoji statistički značajna razlika među ispitanim grupama.

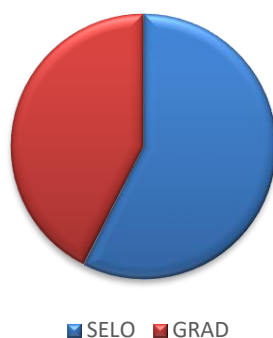
Graf 28. Odgovori 8.zadatka prema mjestu boravka

Deveti zadatak bio je od zadanih spojeva riječi načiniti pridjeve. U gradskoj školi bilo je moguće ostvariti ukupno 132 boda dok je u seoskoj školi bilo moguće ostvariti 168 bodova za ovaj zadatak. Učenici seoske škole ostvarili su 152 boda od mogućih 168 dok su učenici gradske škole ostvarili 113 od mogućih 132 boda. Prosječan broj bodova po svakom učeniku u ovom zadatku bio je za seosku školu 5,43 boda, a za gradsku školu 5,12 bodova. Vidimo kako je razlika među dobivenim rezultatima malena, ali ipak učenici koji pripadaju seoskoj školi su pokazali bolje rezultate za ovaj zadatak. Za deveti zadatak p iznosi 0,93 što znači da ne postoji statistički značajna razlika.

Graf 29. Odgovori 9. zadatka prema mjestu boravka

Deseti zadatak bio je u zadane rečenice upisati pridjev načinjen od zadane imenice u zagradi. U gradskoj školi ukupno se moglo ostvariti 88 bodova za ovaj zadatak, a u seoskoj školi 112 bodova. Učenici seoske škole ostvarili su 100 od mogućih 112 bodova dok su učenici gradske škole ostvarili 74 od 88 maksimalnih bodova. Vidimo kako je razlika među njima malena, a prosječan broj bodova po svakom učeniku nam to i potvrđuje. Učenici seoske škole imali su prosječno 3,57 bodova po svakom učeniku dok su učenici gradske škole po svakom učeniku imali 3,36 bodova. Iako je razlika malena ipak su učenici seoske škole bolje riješili zadatak. U ovom slučaju p iznosi 0,89 što znači da nema statistički značajne razlike.

Graf 30. Odgovori 10. zadatka prema mjestu boravka

Kako je pisana provjera koju su učenici rješavali imala ukupno 181 bod, učenici seoske škole ukupno su mogli ostvariti 5068 bodova za sve točno riješene zadatke u svakoj pisanoj provjeri. Oni su ostvarili 4194 bod u svojim pisanim provjerama, a prosječan broj bodova po svakom učeniku bio je 149,78. Učenici gradske škole mogli su ukupno ostvariti 3 982 bodova, a ostvarili su 2 894 boda te je prosječan broj bodova po svakom učeniku 131,55 bodova. Prema testu pomoću kojeg smo računali, za ukupan pregled učeničkih rezultata vidimo kako je p 0,07 što nije statistički značajna razlika među ispitanim grupama. Po tom rezultatu vidimo kako bi se razlika vjerojatno uvidjela na nekom većem broju ispitanika gdje bi do izražaja došle moguće razlike. Svakako kao i za spol, uzorak na kojem je provedeno istraživanje je mali te nije reprezentativan, no svakako može poslužiti kao smjernica za neka daljnja istraživanja. Ovime nismo potvrdili postavljenu hipotezu kako će učenici gradskih škola pokazati manje narušavanje norme, odnosno veću ovladanost normom u odnosu na učenike seoske škole. Iako ne postoji statistički značajna razlika, prema dobivenim bodovnim rezultatima vidimo kako su učenici seoske škole pokazali bolje rezultate u ovom istraživanju.

10. ZAKLJUČAK

Kako jezik dijete usvaja od samog rođenja, a zovemo ga materinski jezik, tako je standardni jezik nešto što se usvaja polaskom u odgojno-obrazovne ustanove poput vrtića, a posebno škole. Usvajanjem jezičnog standarda, djeca usvajaju i jezične norme koje je nužno znati i usvojiti da bi kvalitetno ovladao standardnim jezikom te se njime služio pri komunikaciji u govoru i pismu. Tako je polazišna točka ovog rada bila gramatička norma te njezino usvajanje u nižim razredima osnovne škole. Pa tako u kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2019) vidimo da djeca u nižim razredima osnovne škole gramatiku usvajaju na razini prepoznavanja vrsta riječi, onoga što te riječi predstavljaju jeziku. Pa tako u prvom razredu djeca tek usvajaju početno čitanje i pisanje te im se jezična norma više temelji na pravopisnoj, dok je gramatička norma svedena na to da kroz učenje pisanja velikog i malog početnog slova učenici upoznaju imenice kao vrsta riječi. Tek u drugom razredu djeca uče imenice kao vrstu riječi, postavljaju definiciju imenica i prepoznaju ih u rečenicama. U trećem razredu djeca usvajaju glagole i pridjeve kao vrstu riječi, uče što su to glagoli, što pridjevi, što glagoli izriču, čemu služe pridjevi u rečenici te također usvajaju kako imenice imaju svoj rod. U četvrtom razredu uče se vrste pridjeva, broj imenica, izricanje vremena u rečenicama poput prošlog, budućeg i sadašnjeg što je ujedno uvod u gradivo višeg razreda osnovne škole u okviru kojega učenici usvajaju glagolska vremena. Također, učenici u četvrtom razredu ponavljaju već naučena gradiva iz područja jezika te ih usavršavaju kako bi bili spremni za nova gradiva u višim razredima.

Osnovni cilj ovog diplomskog rada bio je utvrditi u kojoj se mjeri narušava gramatička norma među učenicima četvrtih razreda osnovne škole te kolika je u konačnici njihova ovladanost ovim dijelom jezika i komunikacije kao domene nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Isto tako, ovim smo radom željeli ispitati stupanj narušavanja gramatičke norme u odnosu na spol učenika te u odnosu selo – grad među školama na primjeru jedne gradske i seoske škole. Istraživanje je provedeno na kraju školske godine kako bismo ispitali koliko su učenici ovladali gradivom na kraju četvrtog razreda osnovne škole.

Dobivenim rezultatima potvrdili smo prvu hipotezu kojom smo pretpostavili da će učenici pokazati zadovoljavajuću ovladanost gramatičkom normom, točnije da će narušavanje norme biti minimalno. Također, potvrdili smo i drugu hipotezu u kojoj je bila pretpostavka kako će djevojčice pokazati bolje rezultate u odnosu na dječake. Djevojčice su bolje riješile pisanu provjeru te pokazale bolje bodovne rezultate, ali među ispitanim grupama, odnosno između dječaka i djevojčica ne postoji statistički značajna razlika. Razlog tome je mali uzorak na kojem je provedeno istraživanje te uzorak kao takav nije reprezentativan. Rezultati mogu poslužiti kao smjernica za daljnja istraživanja među većim brojem ispitanika gdje će se vjerojatno pokazati statistički značajna razlika u odnosu na spol učenika. Treću hipotezu nismo potvrdili ovim istraživanjem. Naime, pretpostavka je bila kako će učenici gradskih škola

pokazati bolje znanje gramatike, no rezultati su pokazali da su bodovno učenici seoske škole bolje riješili pisanu provjeru iako ne postoji statistički značajna razlika među tim dvjema ispitanim grupama.

Možemo zaključiti kako su ispitani učenici dobro ovladali gramatičkom normom, njeno narušavanje je slabo prisutno među učenicima što znači da njihova znanja gramatičkih sadržaja postižu zadovoljavajuću razinu.

11. LITERATURA

Aladrović Slovaček, K. (2017). Jezična djelatnost pisanja u osnovnoškolskoj nastavi hrvatskog jezika. *Strani jezici*, 46 (4), 59-71. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/316377>

Brkić, A. (2019). *Jezični savjeti i njihova upotreba u jezičnoj praksi*. Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet. Studij za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Završni rad. Čakovec. Preuzeto 3.8.2023. s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A1275/datastream/PDF/view>

Brozović, D. (1970). *Standardni jezik: teorija, usporedbe, geneza, povijest, suvremena zbilja*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Frančić, A., Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2006). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Hudeček, L. i drugi. (2016). *555 jezičnih savjeta*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Ivić, S. i Krmpotić, M. (2023). *Pčelica 2*. Udžbenik za drugi razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

Ivić, S. i Krmpotić, M. (2023). *Pčelica početnica*. Udžbenik za prvi razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

Ivić, S. i Krmpotić, M. (2023). *Zlatna vrata 3*. Udžbenik za treći razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

Ivić, S. i Krmpotić, M. (2023). *Zlatna vrata 4*. Udžbenik za četvrti razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

Jelaska, Z. (2017). *Ovladavanje jezikom: izvanjezična i inojezična istraživanja*. Lahor. 1 (3). 86 – 99. preuzeto 5.6.2023., s: <https://hrcak.srce.hr/20658>

Jelaska, Z. i Bjedov, V. (2015). *Pogrješke ili promjene – ovladanost odabranim hrvatskim morfosintaktičkim sadržajima učenika završnoga razreda osnovne škole*. Jezikoslovlje, 16 (2-3), 227-252

Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/151432>

Jošić, S., Japelj Pavešić, B., Gutvajn, N. i Rožman, M. (2019). *Podupiranje učenja u seoskim i gradskim školama: sličnosti i razlike*. TIMSS 2019 – Dinarske perspektive. <https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2023/03/10-Podupiranje-ucenja-u-seoskim-i-gradskim-skolama.pdf>

Jozić, Ž. i dr. (2013). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Književni jezik. Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32123>

Korda, P. (2017). *Učenje i poučavanje hrvatskog jezika djece rane školske dobi*. Sveučilište u Zadru. Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Odsjek za razrednu nastavu. Diplomski rad. Zadar. Preuzeto 24.5.2023., s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:922072>

Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019). Zagreb. MZO. <https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2020/10/PISA-2018-izvrsni-sazetak-globalne-kompetencije.pdf>
Pristupljeno 14.9.2023.

Lazzarich, M. (2017). *Metodika hrvatskog jezika u razrednoj nastavi*. Rijeka: UFRI.

Markočić Dekanić, A., Markuš Sandrić, M., Gregurović, M., Elezović, I. (2020). PISA 2018. *Globalne kompetencije učenika*. Međunarodno istraživanje znanja i vještina učenika. Zagreb. NCVVO. Pristupljeno 14.9.2023. <https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2020/10/PISA-2018-izvrsni-sazetak-globalne-kompetencije.pdf>

Marković, I. (2012). *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.

Miljević – Riđički, R. i dr. prema Pavličević – Franić, D. (2003). *Učitelji za učitelje*. Zagreb: IEP.

Mužić, V. (2004). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb. Educa.

Nacionalni kurikulum RH za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje. (2019). Zagreb: MZO.

Pavličević – Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa.

Pridjevi. Hrvatska školska gramatika. Dostupno na: <http://gramatika.hr/pravilo/pridjevi/20/#pravilo>
Pristupljeno 14.9.2023.

Rosandić, D. (1990). *Pismene vježbe u nastavi hrvatskog ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Samardžija, M. (1995). *Leksikologija s poviješću hrvatskog jezika u XX. stoljeću*. (udžbenik za 4. razred gimnazije). Zagreb: Školska knjiga.

Silić, J. (1999). *Nekoliko misli o normi*. U: *Norme i normiranje hrvatskog standardnog jezika*. (2012). str.209 Zagreb: Matica Hrvatska.

Štimac, B. (2022). *Lingvometodički predložak u razrednoj nastavi školskog predmeta Hrvatski jezik*. Sveučilište u Rijeci. Učiteljski fakultet u Rijeci. Diplomski rad. Rijeka. Preuzeto 24.5.2023. s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufri:1070/datastream/PDF/view>

Težak, S. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskog jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.

Težak, S. i Babić, S. (2005). *Gramatika hrvatskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Vrsaljko, S. (2022). *O značajkama razgovornog stila hrvatskog jezika*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Vrsaljko, S. i Ljubimir, T. (2013). *Narušavanje pravopisne norme u ranojezičnoj neformalnoj komunikaciji (na primjeru SMS poruka i internetske društvene mreže facebook)*. *Magistra Iadertina* 8(1.) 155 – 163. Dostupno na adresi: <https://hrcak.srce.hr/122648>

12. PRILOZI

Prilog 1.

PROVJERA OVLADANOSTI GRAMATIČKIH SADRŽAJA

Poštovani učenici/ poštovane učenice,

pred vama se nalazi završni ispit iz gramatike. Rezultati će se koristiti isključivo u svrhu analize istraživačkog dijela diplomskog rada i neće se dalje distribuirati.

Cilj ovog ispita je ispitati ovladanost gramatičkom normom na kraju 4.razreda, a dobiveni rezultati mogu poslužiti kao smjernica za daljnji rad u višim razredima osnovne škole. Ispit je anonimn te se neće ocjenjivati.

Unaprijed zahvaljujem na sudjelovanju.

SPOL: M Ž

ŠKOLA: _____

MJESTO: _____

1. U sljedećim rečenicama imenice oboji zelenom bojom. Potom ih razvrstaj u tablici na imenice u jednini i imenice u množini.

Moja sestra Marija je odlična učenica. Ona ide u školu u jednom velikom gradu. Taj grad je Split. Ima puno prijatelja s kojima provodi svoje slobodno vrijeme. Ide na satove plesa i trenira odbojku. U ostatku slobodnog vremena uči španjolski jezik jer joj je jako lijep. Uskoro će ići na izlet na Plitvička jezera sa svojim razredom. I ja bih rado išao s njima, ali mama nam je obećala kako ćemo jednom otići svi skupa na izlet: mama, tata, ja i sestra Marija. E da, zaboravio sam i psa Rikija, on isto ide s nama.

JEDNINA	MNOŽINA

2. Pročitaj imenice u svakom nizu. Napiši na praznu crtu kojeg su roda.

more, nebo, jaje, oko _____ rod

mrav, dan, novčanik, krov _____ rod

vrata, kiša, susjeda, jabuka _____ rod

3. Podcrtaj glagole i razvrstaj ih prema onome što izriču (radnja/stanje/zbivanje)

Svanulo je nedjeljno jutro. Sunce je milovalo cvijeće na livadi. Automobili su već jurili ulicama grada. Sestra je iz trgovine donijela kruh, mlijeko i maslac. Nakon doručka krenuli smo s mamom i bakom na tržnicu. Košaru smo napunili raznim povrćem koje će nam biti potrebno za današnji ručak. U vrećicu smo stavili voće koje smo kupili, mama je još kupila sir, vrhnje i jaja. U slastičarnici smo se osladili ukusnim kolačima. Po povratku doma u poštanskom sandučiću smo pokupili poštu koju nam je poštar dostavio. Nakon što smo pomogli mami i baki da raspeme stvari, otišli smo se igrati na livadu koju je obasjalo sunce.

RADNJA	STANJE	ZBIVANJE

4. Zaokruži riječ koja ne pripada nizu.

torba stolac klupa čitam knjiga bojica

5. Zadane rečenice napiši u prošlom i budućem vremenu.

a) Tražim staru bakinu knjigu recepata.

prošlo vrijeme: _____

buduće vrijeme: _____

- b) Mislim da me moj brat ne sluša dok mu čitam priču.

prošlo vrijeme: _____

buduće vrijeme: _____

- c) Pomažem mami da posadi cvijeće u vrtu.

prošlo vrijeme: _____

buduće vrijeme: _____

6. Prema sljedećim imenicama načini glagole.

IMENICA

GLAGOL

ples _____

cvijet _____

kiša _____

sunce _____

oblak _____

7. Pozorno pročitaj tekst i podcrtaj sve pridjeve koje pronalaziš u tekstu. Potom razvrstaj pridjeve na opisne, gradivne i posvojne. Zapiši ih u tablicu s pripadajućom imenicom.

Spustila se topla proljetna kiša, umila zaprašene ceste i ulice, betonske zidove i napojila žedne vrtove i njive. „Lijepa kišica.“ – Šapuće zadovoljna vrijedna domaćica gledajući susjedov vrt. „Bit će salate i ranog povrća.“ „Uh, ta dosadna kiša!“ – Uzdiše žalosna mala Marina prislonivši nos na prozorsko staklo. „Zbog nje neću moći danas obući stari sestrin kožni kaput niti obući nove bijele cipele...“ „Ah, što je ugodno na toj kiši.“ – Zadovoljno će puž golać i protegne se udobno na vlažnom listu... „Baš je dobro što nemam puževu kućicu. Ona je meni kao kameni oklop.“ Tatin automobil, zatvoren u tijesnoj mračnoj garaži, sluša romon kiše po limenom krovu. Kos veselo fićuka na vrhu stabla. „Toliko sam pjevao na proljetnom suncu da mi se osušilo i grlo i kljun, a kosov kljun je tako nježan.“ „Dobro je da kiša rosi, bar ću utažiti žeđ, a onda ću se vratiti u svoju drvenu kućicu.“ – Nadodao je kos.

...

Zlata Kolarić – Kišur

OPISNI PRIDJEV +IMENICA	POSVOJNI PRIDJEV +IMENICA	GRADIVNI PRIDJEV +IMENICA

8. Sljedeće imenice preoblikuj u pridjeve.

smijeh _____	grad _____
tuga _____	selo _____
radost _____	cvijet _____
mrak _____	snijeg _____
Zagreb _____	povrće _____

9. Načini pridjeve prema sljedećim spojevima riječi.

lutka od drva → _____
 salata od voća → _____
 brat od sestre → _____
 knjiga od Luke → _____
 stol od stakla → _____
 mama od Lucije → _____

10. Dopuni sljedeće rečenice tako da na crte napišeš odgovarajući pridjev izveden od imenice u zagradi.

Djevojčice igraju odbojku na _____ (škola) igralištu.

Učenici će uskoro ići na _____ (ljetno) praznike.

Najbolje torte pravi _____ (Ivana) mama.

_____ (Roko) djed priča najzanimljivije priče.

13. POPIS SLIKA I TABLICA

1. SLIKE

Slika 1 Gramatički sadržaji udžbenika 1. razreda osnovne škole - Pčelica početnica	19
Slika 2 Gramatički sadržaj udžbenika 2. razreda osnovne škole – Pčelica početnica	21
Slika 3 Gramatički sadržaj udžbenika za 3. razred osnovne škole - Zlatna vrata 3	22
Slika 4 Gramatički sadržaj udžbenika za 4. razred osnovne škole - Zlatna vrata 4	24

2. TABLICE

Tablica 1. Deskriptivna statistika na ukupnom uzorku	38
Tablica 2. Deskriptivna statistika prema spolu – dječaci	40
Tablica 3. Deskriptivna statistika prema spolu – djevojčice	40
Tablica 4. Rezultati dobiveni neparametrijskim testom za testiranje razlika - spol	41
Tablica 5. Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto - seoska škola	48
Tablica 6. Deskriptivna statistika s obzirom na mjesto - gradska škola	48
Tablica 7. Podatci dobiveni neparametrijskim testom za testiranje razlika – mjesto	49

3. GRAFIKONI

Graf 1. Odgovori učenika u 1.zadatku	29
Graf 2. Odgovori učenika za 2.zadatak	30
Graf 3. Odgovori učenika za 3.zadatak	31
Graf 4. Odgovori učenika za 4.zadatak	32
Graf 5. Učenički odgovori za 5.zadatak	33
Graf 6. Učenički odgovori za 6.zadatak	34
Graf 7. Učenički odgovori za 7.zadatak	35
Graf 8. Odgovori učenika za 8.zadatak	35
Graf 9. Učenički odgovori 9.zadatka	36
Graf 10. Odgovori učenika za 10.zadatak	37
Graf 11. Odgovori 1.zadatka prema spolu	41
Graf 12. Odgovori 2.zadatka prema spolu	42
Graf 13. Odgovori 3.zadatka prema spolu	43
Graf 14. Odgovori 4.zadatka prema spolu	43
Graf 15. Odgovori 5.zadatka prema spolu	44

Graf 16. Odgovori 6. zadatka prema spolu	44
Graf 17. Odgovori 7.zadatka prema spolu	45
Graf 18. Odgovori 8.zadatka prema spolu	45
Graf 19. Odgovori 9.zadatka prema spolu	46
Graf 20. Odgovori 10.zadatka prema spolu	46
Graf 21. Odgovori 1.zadatka prema mjestu boravka	49
Graf 22. Odgovori 2. zadatka prema mjestu boravka	50
Graf 23. Odgovori 3.zadatka prema mjestu boravka	50
Graf 24. Odgovori 4.zadatka prema mjestu boravka	51
Graf 25. Odgovori 5.zadatka prema mjestu boravka	51
Graf 26. Odgovori 6.zadatka prema mjestu boravka	52
Graf 27. Odgovori 7.zadatka prema mjestu boravka	52
Graf 28. Odgovori 8.zadatka prema mjestu boravka	53
Graf 29. Odgovori 9.zadatka prema mjestu boravka	53
Graf 30. Odgovori 10.zadatka prema mjestu boravka	54

14. ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Josipa Sara Knežević

Osobni podatci:

Datum rođenja: 19. ožujka 1998.

Mjesto rođenja: Zadar

Državljanstvo: Hrvatsko

Adresa prebivališta: Ždrilo 13

E-pošta: sara.knezevic1903@gmail.com

Obrazovanje:

- Fakultet: Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
 - o integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij za učitelje (2018.–)
- Srednja škola: Gimnazija Vladimir Nazor, Zadar (2012. – 2016.)
- Osnovna škola: Braća Ribar Posedarje (2004. – 2012.)

Tehničke vještine i sposobnosti:

- Rad na računalu: Microsoft Office

Znanje stranih jezika:

- Engleski jezik: sposobnost čitanja: vrlo dobro
sposobnost pisanja: dobro
sposobnost usmenog izražavanja: dobro